

Голас Радзімы

№ 47 [1207] ЛІСТАПАД 1971 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 16-ТЫ ЦАНА 2 КАП

Зямля адплаціць ураджаем

Гэтым летам Сцяпан Палуносік прыехаў у сваю родную вёску на Брэстчыне ўпершыню пасля 43-гадовага жыцця ў Канадзе. Яго радавалі прыгажуні-дамы на вясковых вуліцах, дастатак у сем'ях родных і знаёмых. Адно з самых моцных уражанняў Сцяпан Палуносік атрымаў у час прагулкі па наваколлю. Па сцяжынцы, якая, бадай, не змянілася з гадоў маленства, ён выйшаў на ўскраек лесу і аж аслупянеў ад нечаканасці. Замест куп'істага балота з лазовымі зараснікамі перад ім расціралася неабсяжнае хлебнае поле. Пазней Сцяпан Міхайлавіч прыгадаў, што пляменніца і яе муж гаварылі яму аб меліярацыі калгасных зямель, толькі пачутае неяк выпала з памяці. Выгляд спелай збажыны, вырашчанай на былой багне, стаў для яго своеасаблівым сімвалам новага часу, гаспадарлівасці і руплівасці савецкіх сялян, аб'яднаных у зладжаны калектыв.

Аб маштабах асушэння і асваення забалочаных зямель, аб цэлым шэрагу праблем, якія ўзніклі ў сувязі з правядзеннем такой вялікай і складанай работы, расказвае ў гутарцы з нашым карэспандэнтам міністр меліярацыі і воднай гаспадаркі БССР Уладзімір ПАУЛЮЧУК.

Значную частку нашых зямель займаюць пераўвільготненыя глебы, парослыя хмызнякамі і іншай беднай расліннасцю. Балоты гэтыя узніклі шмат тысячагоддзям таму назад, у іх накіпілася вялікая колькасць розных арганічных утварэнняў. Але скарбы ляжалі мёртвым грузам. Людзі туліліся на пясчаных узгорках, адгароджаныя дрыгвой ад усяго свету. Нямаю трагедыя дэрэвалюцыйнага сялянства было звязана з непразнай багнай, якая нібы ўвасабляла ўсю бяспраўнасць і забітасць беларусаў. Час ад часу з'яўляліся энтузіясты, якія імкнуліся палепшыць долю працоўнага люду, і пачыналі сваімі сіламі капаць каналы, спускаць ваду. Спробы гэтыя не мелі поспеху.

У першыя гады Савецкай улады асушальныя работы спачатку таксама грунтаваліся на энтузіязме, толькі энтузіязм гэты шчыра віталі і падтрымлівалі не асобныя спагадлівыя людзі, а рабоча-сялянская дзяржава. Канавы капалі амаль паўсюдна ўручную, рыдлёўкамі. (Між іншым, першыя спробы новай улады даць бой спрадвечнай багне паслужылі тэмай для многіх шырокавядомых твораў Я. Купалы, Я. Коласа і інш.). На ўсю Беларусь тады была толькі адна экскаватарная станцыя, якая мела 4—5 машын. І ўсё ж да пачатку Вялікай Айчыннай вайны ў нас было асушана каля 250 тысяч гектараў забалочаных зямель. Слава аб небывалых ураджаях у саўгасах «10 год БССР», «Ведрыч», створаных на адваёваных тарфяніках, выйшла за межы рэспублікі.

Пасля вайны ўсё давялося пачынаць спачатку. Партыя і ўрад надавалі вялікую ўвагу асушальным работам, якія давалі значна павялічыць пасяўныя плошчы за кошт тарфянікаў, мець вялікую колькасць арганічных угнаенняў. Былі арганізаваны 16 машына-меліярацыйных станцый. Плошча прыдатных для карыстання зямель да 1965 года павялічылася амаль на 900 тысяч гектараў.

Асаблівы размах атрымалі работы па акультурванню глебы пасля 1966 года. За восьмую пяцігодку было зроблена больш, як за ўсе папярэднія

гады. І справа тут не столькі ў плошчах, колькі ў якасці зробленага. 680 мільёнаў рублёў выдзеліла дзяржава на гэтае будаўніцтва. Асушальная сетка стваралася капітальная, з улікам усіх патрабаванняў драўнін і практыкі—закрыты драўнінны, жалезабетонныя гідратэхнічныя збудаванні, вадасховішчы для рэгулявання воднага рэжыму. Галоўным у справе меліярацыі стала комплекснае вырашэнне праблемы. Над складаннем планаў і прагнозаў працуюць вучоныя і спецыялісты розных устаноў Беларусі. Імі вызначана ўжо схема комплекснага асваення Палесся на будучае дваццацігоддзе. Нарошчваюцца магутнасці матэрыяльна-тэхнічнай базы. На ўзбраенні меліяратараў цяпер 1,5 тысячы аднакаўшовых экскаватараў, больш тысячы шмакаўшовых, каля 9 тысяч іншых машын і механізмаў.

Яшчэ больш шырокія перспектывы ў асваенні беларускай ціліны адкрываюцца ў 9-й пяцігодцы. Капітальныя ўкладанні павялічваюцца амаль у тры разы. Адзін мільярд 640 мільёнаў рублёў затраціць дзяржава на правядзенне гідратэхнічных і сельскагаспадарчых работ на пераўвільготненых глебах. Мяркуюцца асвоіць мільён 100 тысяч гектараў. Падзяліць такую колькасць паміж існуючымі гаспадаркамі немагчыма, таму на асушаных тарфяніках будуць створаны новыя саўгасы. У перспектыве іх з'явіцца 72. Будаўніцтва 18 гаспадарак распачнецца ўжо ў дзевятай пяцігодцы.

Адначасова з пракладкай асушальнай сеткі вядзецца будаўніцтва буйных вадасховішчаў і стварэнне рыбгасаў. Значныя плошчы засяваюцца травам і ствараюцца культурныя лугі і паша. З году ў год павышаецца ўраджайнасць сельскагаспадарчых культур, якія вырошчваюцца на былой непразнай багне.

Меліярацыя непазнавальна змяніла жыццё краю. Пракладзены тысячы кіламетраў дарог, узведзены прадпрыемствы будаўнічай індустрыі, выраслі новыя пасёлкі з прыгожымі сучаснымі дамамі, школамі, палацамі культуры. Паўнаўладным гаспадаром сваёй зямлі стаў былы паляшук.

АДСЮЛЬ пачынаецца паход на дрыгву. Над праектам чарговай меліярацыйнай сістэмы схіліліся праекціроўшчыкі—інжынер Міхась БУД-ГУСАІМ, галоўны інжынер Мікалай ЖОЛУДЗЬ, кіраўнік групы Марыя СПІЧАКОВА. На ўзбраенні меліяратараў машыны рознага прызначэння—бульдозеры, трактары, канавакапальнікі, экскаватары.

Першыя скібы балотнага чарназёму кладуцца за плугам на чарговым полі.

Фота В. ЖДАНОВІЧА.

Па традыцыі 7-га лістапада, у дзень гадавіны Вялікага Кастрычніка, былі апублікаваны Пастановы Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савета Міністраў СССР аб прысуджэнні Дзяржаўных прэмій СССР у галіне навукі, тэхнікі, літаратуры, мастацтва і архітэктуры. Сярод лаўрэатаў нямала імён работнікаў навукі, тэхнікі і культуры нашай рэспублікі.

За работы па палеапатамалогіі, будове алювію і гісторыі вялікіх прарэк Рускай раўніны ў антрапагене лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР стаў акадэмік Акадэміі навук БССР загадчык сектара лабараторыі геахімічных праблем АН БССР Гаўрыла Гарэцкі.

Таксама ў галіне навукі — за комплекс работ па беларускай лінгвагеаграфіі — высокага звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР 1971 года ўдасноены: член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР загадчык сектара Інстытута рускай мовы АН СССР Рубан Аванесаў, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР былы дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР Кандрат Атраховіч (Кандрат Крапіва), член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР загадчык сектара Інстытута мовазнаўства АН БССР Юзэфа Мацкевіч, доктар філалагічных навук загадчык сектара Інстытута мовазнаўства АН БССР Мікалай Бірыла, доктар філалагічных навук Ніна Вайтовіч, кандыдаты філалагічных навук, супрацоўнікі Інстытута мовазнаўства АН БССР Аляксандр Крывіцкі, Ганна Арашонкава, Яўгенія Рамановіч, Алена Чабярук, доктар філалагічных навук прафесар Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя А. М. Горкага Аляксей Груцо, кандыдат філалагічных навук дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна Анцінея Мурашка і філолаг Вольга Шэлег.

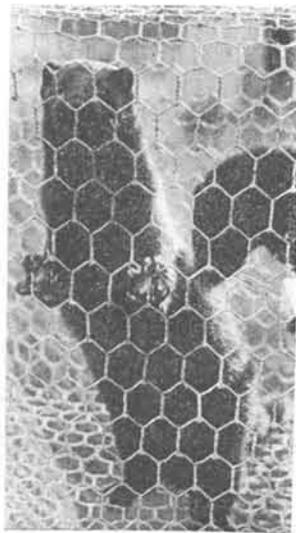
Вялікая група работнікаў вытворчасці Беларусі стала лаўрэатамі Дзяржаўнай прэміі СССР у

галіне тэхнікі. Сярод іх: былы начальнік цэха Мінскага трактарнага завода Якаў Цімашэнка, былы галоўны канструктор МТЗ прафесар Іван Дронг, галоўны інжынер МТЗ Пётр Байкоў, намеснікі галоўнага канструктора Віктар Войцікаў і Пётр Прыцкер, трактарыст-выпрабавальнік МТЗ Марат Грузд, дырэктар МТЗ Мікалай Слюнькоў, намеснік галоўнага інжынера МТЗ Валянцін Шышонак, слесар Мінскага завода спецыяльнага інструменту і тэхналагічнай аснасткі Андрэй Кузняцоў, дырэктар Мінскага матарнага завода Уладзімір Ражкоў — за стварэнне і асваенне серыйнай вытворчасці уніфікаваных колавых, паўгусенічных і гусенічных трактараў класаў 1,4—2 тоны цягі на аснове базавай мадэлі «Беларусь» МТЗ-50 для комплекснай механізацыі вырошчвання прапашных культур; дырэктар аршанскага станкабудаўнічага завода «Чырвоны барацьбіт» Ціверый Захаранка, работнікі завода — галоўны інжынер Анатоль Міласердны, былы галоўны інжынер Піня Пільч, намеснік галоўнага інжынера Яўген Кавалёў, галоўны тэхнолаг Барыс Малышаў, галоўны інжынер Віцебскага спецыяльнага канструктара бюро зубапрацоўчых, шліфавальных і зточных станкоў Васіль Грыгор'еў — за стварэнне і асваенне на аршанскім станкабудаўнічым заводзе «Чырвоны барацьбіт» паказальнага комплексна-механізаванага вырабу станкоў высокай і асабліва высокай дакладнасці, унікальнага па маштабах выпуску, тэхналогіі, арганізацыі вытворчасці і працы.

Сярод лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі СССР 1971 года ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры — імёны беларускіх архітэктараў Віктара Емяльянава і Георгія Заборскага, а таксама старшыні калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна Фёдара Сянько. Яны ўдасноены звання лаўрэатаў за планіроўку і будову сельскага пасёлка Верцялішкі — цэнтра калгаса «Прагрэс».

ня на базе, уважліва і прыдзірліва сартуюць футры, вызначаюць, да якой катэгорыі аднесці тавар, а затым упакоўваюць у цюкі і адсылаюць на футравыя фабрыкі краіны.

Я. САДОЎСКІ.

Пяць год назад у саўгас «Кораньскі» Лагойскага раёна завезлі невялікую партыю норак. Цяпер іх на ферме больш за 20 тысяч. Кожную восень гаспадарка адпраўляе футравым фабрыкам да шаснаццаці тысяч штук шкурак. У бліжэйшыя гады ферма павялічыцца да ста тысяч звяроў. **НА ЗДЫМКУ:** пітомцы фермы.

Фота П. НАВАТАРАВА.

ТРАФЕІ НЕ МІНАЮЦЬ ЗАСЛАЎ

Нават у самай заўзятай і патрабавальнай модніцы разбегліся б вочы. Не дзіва — такі багаты выбар футраў. Бадай, ні ў адным іншым месцы рэспублікі не ўбачыш такога багацця, як на рэспубліканскай футрава-пушнінай базе. Сюды, у старажытны беларускі гарадок Заслаўе, сцякаюцца трафеі дазволенага ў пэўныя тэрміны палывання.

Прыцягваюць позірк шкуркі лісіцы, кунцы, янота, зайца, вавёркі, пясца, выдры, тхара і іншых жывёлін, якія высока цэняцца на пушным рынку.

Дастаўляюць у Заслаўе і плён стараннай працы беларускіх звераводаў. У рэспубліцы ёсць некалькі зверагадоўчых гаспадарак, дзе з прамысловай мэтай вырошчваюць норак, лісіц, пясцоў. Іх пушыстае ўбранне прыбывае на рэспубліканскую базу для адсартоўкі і далейшага следавання на апрацоўку. Строга па ліцэнзіях дазваляецца адлоў баброў, якіх развялося ў Беларусі нямала.

Тры брыгады, створа-

СЭРЦА БУДУЧАГА ГІГАНТА

На важнейшай будоўлі новай пяцігодкі — Мазырскім нафтаперапрацоўчым заводзе закладзены першыя кубаметры бетону ў фундамент унікальнай устаноўкі па перапрацоўцы нафты. Яна, больш магутная і дасканалая за сваіх «сясцёр», стане сэрцам першага комплексу оудучага хімічнага гіганта. У канцы 1973 года яна павінна прыняць нафту і выдаць першую прадукцыю. Будаўніцтва другога такога комплексу намечана завяршыць у канцы пяцігодкі.

Мазырскі нафтаперапрацоўчы завод будзе перапрацоўваць у год мільёны тон нафты і выдаваць каля трыццаці відаў прадукцыі.

ЯШЧЭ АДЗІН ІНФАРМАЦЫЙНА-ВЫЛІЧАЛЬНЫ

У сталіцы нашай рэспублікі ствараецца інфармацыйна-вылічальны цэнтр Міністэрства аховы здароўя Беларускай ССР. На гэты цэнтр ускладзены функцыі па распрацоўцы і ўкараненню аўтаматызаванай сістэмы кіравання аховай здароўя ў рэспубліцы.

НОВЫ РАДЫЕЦЭНТР

Зацверджаны тэхнічны праект на будаўніцтва першай чаргі апаратна-студыйнага комплексу радыётэлецэнтра ў горадзе Мінску. На будаўніцтва яго мяркуецца выдаткаваць больш 11 мільёнаў рублёў.

СТАНКІ З ГОМЕЛЯ

Упершыню ў краіне створаны абразіўнаадразныя аўтаматы для апрацоўкі звышцвёрдых металаў. Іх аўтары — канструкторы і рабочыя Гомельскага завода імя Кірава. Дзяржаўная камісія

прыняла першую партыю і адзначыла высокую якасць і выдатны тэхналагічны паказчыкі аўтаматаў.

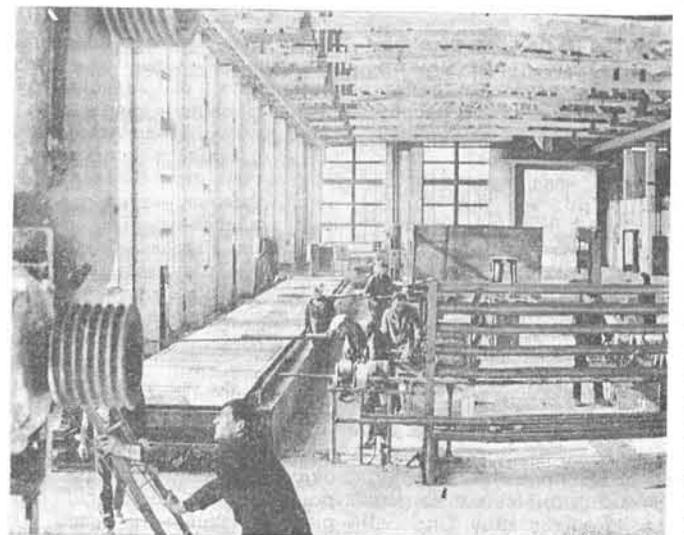
СТРАТЭГІЯ СТВАРЭННЯ

У Беларусі завяршаецца распрацоўка схем раённай планіроўкі калгасаў і саўгасаў. Замест 26 тысяч існуючых невялікіх вёсак намечана стварыць 5,5 тысяч пасёлкаў гарадскога тыпу.

Гэта будучы вялікія сучасныя пасёлкі са шматпавярховымі дамамі, гандлёвымі, камунальна-бытавымі і спартыўнымі комплексамі.

ХЛЕБАКАМБІНАТ У НАВАСАДАХ

Прыгожы белакаменны будынак з'явіўся поблізу вёскі Навасады Барысаўскага раёна. Гэта новы раённы хлебакамбінат.

Калектыў Магілёўскага раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі» выконвае работы па механізацыі жывёлагадоўчых ферм, будаўніцтву зернятокаў, кармацэхаў і іншых вытворчых аб'ектаў у калгасах і саўгасах вобласці. **НА ЗДЫМКУ:** механічная майстэрня трэста.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

Віцебскі шаўковы камбінат выпускаць у першым годзе дзевятай пяцігодкі 18 мільёнаў метраў сукенкавых і падкладачных тканін. Мастакі, каларысты, дэсінатары каларыстычнай лабараторыі працуюць над стварэннем новых структур тканін і над іх афармленнем. **НА ЗДЫМКУ:** галоўны мастак В. ЦІТОВА, каларыст Ж. РАДЧАНКА, старшы дэсінатар Т. ЦАРЫК і дэсінатар І. АРЭШЧАНКА аглядаюць новыя тканіны.

Фота М. МІНКОВІЧА.

Вытворчая магутнасць прадпрыемства — 27 тон хлеба і хлебабулачных вырабаў у суткі. Шмат ла-сункаў будзе выпускаць кандытарскі цэх, які адкрываецца на камбінаце. Амаль усе вытворчыя працэсы тут механізуюцца.

ПАДАРУНАК АЎТАТУРЫСТАМ

Аўтападарожнікі, якія едуць з Беларусі ў Маскву, атрымалі выдатны падарунак. Ля самага ўезду ў сталіцу на Мінскай шашы ўзняўся шматпавярховы будынак. Здадзена ў эксплуатацыю другая чарга матэля для аўтатурыстаў.

Мноства паслуг прана-куе матэль падарожнікам: камфартабельныя нумары гасцініцы, рэстаран, добра аснашчаны комплекс поўнага тэхнічнага абслугоўвання машын.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Номер открывается интервью нашего корреспондента с министром мелиорации и водного хозяйства БССР Владимиром Павлючуком («ЗЕМЛЯ АДПЛАЦІЦЬ УРАДЖАЕМ»). Особенный размах работы по мелиорации и окультуриванию земель получили после 1966 года. За восьмью пятилетку было сделано больше, чем за все предыдущие годы. Но еще более широкие перспективы в освоении белорусской целины открываются в новой пятилетке. Почти два миллиарда рублей выделяет государство на проведение гидротехнических и сельскохозяйственных работ на переувлажненных землях. Планируется осушить свыше миллиона гектаров.

В статье «ЛЕКСІЧНЫЯ СКАРБЫ ПАЛЕССЯ» [3 стр.] рассказывается о работе,

которую проводят филологи Гомельского государственного университета по изучению лингвистических особенностей Полесского края. В задачу исследователей входят сбор, систематизация и составление «Областного словаря Гомельщины». Предполагается также подготовка серии монографических исследований на базе собранного диалектологического материала.

Первый раз Емельян Шудра побывал в Советском Союзе еще в 1959 году. Вернувшись в Канаду, он рассказал правду о нашей стране, ее успехах и достижениях. Земляки, заброшенные судьбой за океан, слушали его, затаив дыхание. А враги назвали «красным». В этом году Емельян вместе с женой снова побывал на Родине («...І НАЗВАЛІ ЕМЯЛЬЯНА ЧЫРВОНЫМ», 4 стр.).

Наша страна готовится отметить 50-летие образования СССР. Этому знаменательному событию посвя-

щена статья кандидата исторических наук Владимира Якутова «МЫ — БЕЛАРУСЫ З БРАТНІЯЮ РУССО...» [5 стр.], где он рассказывает о том, как советские республики были объединены в единое государство.

Исполнилось 150 лет со дня рождения великого русского писателя Федора Достоевского. Имя гениального литератора, борца против всего, что принижает человека, что приносит ему зло, известно во всем мире («ВЯЛІКІ ПРАЎДАЛЮБЕЦ», 7 стр.).

Со времен Киевской Руси сохранились в нашем языке названия мер веса, длины и площади. Конечно, сегодня никто не пользуется аршинами, фунтами, золотниками. Но для понимания исторического развития нации, ее экономических связей с соседними народами эти названия представляют определенный интерес («МЕТРЫЧНАЯ СІСТЭМА НА БЕЛАРУСІ», 8 стр.).

Лексічныя скарбы Палесся

Беларускае Палессе здаўна лічыцца багатай скарбніцай для правядзення комплексных даследаванняў у розных навуковых напрамках. У вывучэнні гэтага багатага краю адным з галоўных кардынацыйных цэнтраў можна лічыць Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт. Нездарма яго яшчэ называюць «палескім» універсітэтам. На пастаянную работу сюды запрашаны многія вядомыя вучоныя з акадэмічных і галіновых навукова-даследчых інстытутаў, а таксама з іншых вышэйшых навучальных устаноў краіны і рэспублікі.

Асабліва спрыяльныя ўмовы склаліся для вывучэння рэгіянальных асаблівасцей беларускай мовы і літаратуры. І гэта не выпадкова. Большасць філалагаў (выкладчыкаў і студэнтаў) складаюць тут беларусы, пераважна з Палесся. Навуковыя інтарэсы кафедры рускай і беларускай моў і кафедры беларускай літаратуры канцэнтраваны на даследаванні асаблівасцей мовазнаўчага і літаратуразнаўчага аспектаў палескага краю, пераважна ў межах Гомельскай вобласці. Гэта комплексная праблема ўключана ў план навуковых даследаванняў філалагічных кафедраў універсітэта на гэты пяцігодку. Яна будзе вывучацца ў двух асноўных аспектах — мовазнаўчым і літаратуразнаўчым.

Моваведы Гомельскага ўніверсітэта канцэнтравалі асноўную ўвагу на вывучэнні той часткі Палесся, якая адміністрацыйна адносіцца да Гомельскай вобласці. У задачу даследчыкаў уваходзіць збор, сістэматызацыя і складанне «Абласнога слоўніка Гомельшчыны». Адначасова мяркуецца таксама падрыхтоўка серыі манаграфічных даследаванняў на базе сабраных для слоўніка дыялектнага матэрыялу. Збор і тэарэтычнае абгрунтаванне мясцовых гаворак з'яўляецца першараднай задачай моваведаў універсітэта.

Шпэркія тэмпы росту аб'ёму інфармацыі (вытворчай, палітычнай, навуковай, культурнай, мастацкай і інш.), карэнныя змены ў жыцці і побыце вясковага насельніцтва робяць на гаворкі прыкметны ўплыў. Дыялектны адрозненні і асаблівасці паступова страчваюцца і ўступаюць месца вуснай форме беларускай літаратурнай мовы. Збліжэнне мясцовай гаворкі беларускай з літаратурнай мовай асабліва прыкметна наглядзецца ў наш час.

Многія словы мясцовай гаворкі аказаліся па сутнасці забытымі або ўспрымаюцца як устарэлыя або малазразумелыя лексічныя адзінкі. Гэта абумоўлена яшчэ і тым, што некаторыя раней існаваўшыя прадметы, паняцці даўно выйшлі з ужытку, а назвы іх з цягам часу забываюцца і ўжо не пакідаюць прыкметнага следу ў мове вясковых жыхароў. У першую чаргу гэта датычыць назваў аджыўных сельскагаспадарчых, рамесніцкіх прылад і іх састаўных частак.

Сёння ўжо не кожны жыхар вёскі ўспомніць, як называліся састаўныя часткі сахі, цэпа, кроснаў, калаўрота і інш., бо такімі прыладамі даўно ніхто не карыстаецца. Між тым такія ўстарэлыя і малазразумелыя на сённяшні дзень словы маюць для навукі вялікае практычнае і тэарэтычнае значэнне. Таму іх неабходна ў бліжэйшы час сабраць і занатаваць у слоўніку.

У мовазнаўчым аспекце Палессе яшчэ недастаткова даследавана. На агульнаславянскім фоне гэта тэрыторыя застаецца пакулі што белай плямай з таямнічымі і загадкавымі праблемамі. Адсутнасць дастатковай колькасці сістэматызаванага дыялектнага матэрыялу з палескага краю наводзіла некаторых вучоных на памылковыя думкі. Яны ў свой час спрабавалі меркаваць, быццам Палессе доўгі час нікім не засялялася, што тут не было пастаяннага насельніцтва, яно часта перасялялася, і яго нельга лічыць карэнным. З цягам часу такое памылковае ўяўленне аб старажытным Палессі было раскрытыкавана савецкімі этнографамі і археолагамі.

На аснове этнаграфічных і археалагічных матэрыялаў, атрыманых з гэтай тэрыторыі, была абгрунтавана думка аб старажытнасці і ўстойлівасці славянскага насельніцтва Палесся, у тым ліку і яго ўсходняй, Гомельскай часткі. Дыялектны матэрыялы дапаўняюць этнаграфічныя і археалагічныя даныя, якія ў сукупнасці складаюць праблему ўсходнеславянскага паходжання сучаснага палескага насельніцтва і праблему прарадзімы славян або яе частку.

Лексічныя скарбы Гомельскага Палесся, што будуць сістэматызаваны ў «Абласным слоўніку Гомельшчыны», з'яўца каштоўнай крыніцай не толькі пры вывучэнні гісторыі гэтага багатага кутка Беларусі, яго ду-

хоўнай і матэрыяльнай культуры. Ён дасць свежы матэрыял для «Беларускага літаратурна-дыялектнага слоўніка», у работу над падрыхтоўкай якога актыўна ўключыліся моваведы нашага ўніверсітэта. Гэта новы тып слоўніка ў нашым мовазнаўстве. Такі слоўнік будзе мець вялікае навукова-культурнае значэнне як у справе развіцця і ўдасканалення сучаснай беларускай літаратурнай мовы, так і ў гісторыі лексікаграфіі.

Побач з заканамерным плённым уплывам беларускай літаратурнай мовы на мясцовыя дыялекты наглядзецца і адваротная з'ява — уплыў дыялектаў на літаратурную мову. Яшчэ Якуб Колас адзначаў, што «мы маем вялікі моўны запас, які незаслужана забыты намі, літаратарамі, і з поспехам ужываецца ў народзе. Значыць, перад увядзеннем кожнага новага слова трэба памацаць у кішэнях сваёй памяці, перагледзець слоўнікавыя і фальклорныя крыніцы, прыслухацца да жывой гаворкі — а можа, і знойдзецца якая тое, што неабходна, што ўжывалася і чамусьці забыта ці ўжываецца і невядома нам».

Гэта яшчэ не азначае, што дыялектны асаблівасці могуць уплываць на ўсе структурныя кампаненты беларускай літаратурнай мовы на сучасным этапе яе развіцця. Вядома, што яе нормы ўжо ўсталяваліся, але да апошняга часу яна ўспрымае асобныя элементы з дыялектнай лексікі. Гэтым самым беларуская літаратурная мова папаўняецца і стылістычна ўзбагачае свой слоўніквы састаў. Многія беларускія пісьменнікі папулярныя ў сваіх мастацкіх творах трапныя дыялектныя словы, якія раней бытавалі ў асобных гаворках Беларусі. Колькасць такіх слоў паступова ўзрастае, і яны набылі агульнанацыянальны літаратурны каларыт.

Многія, раней не вядомыя нашым лексікаграфам і пісьменнікам гутарковыя словы будуць сабраны і сістэматызаваны ў «Беларускім літаратурна-дыялектным слоўніку», дзе кожнаму загаловаўнаму слову беларускай літаратурнай мовы будуць адпавядаць дыялектныя сінонімы з розных тэрыторый Беларусі, у тым ліку і Гомельшчыны.

У. АНІЧЭНКА,
загадчык кафедры рускай і беларускай моў Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Інстытут у Кунцаўшчыне

У Беларускай навукова-даследчым ветэрынарным інстытуце праведзена нямецка даследаванне, вынікі якіх шырока ўкаранены ў сельскагаспадарчую вытворчасць. Толькі за мінулае пяцігоддзе іх было каля 60. І адно з іх — скарочаная схема прышчэпак супраць шаленства.

Асноўным сродкам барацьбы з гэтай хваробай з'яўляецца вакцынацыя, схему якой яшчэ ў восемнаццатым стагоддзі распрацаваў французскі вучоны Луі Пастэр. Без значных змен дайшла яна і да нашых дзён. Супрацоўнік Інстытута Мікалай Кавалёў узяўся за дэталёвае вывучэнне гэтай праблемы. Вынік пераўзышоў спадзяванні. Мікалай Андрэевіч прапанаваў новую схему вакцынацыі, якая паспяхова вытрымала выпрабаванні не толькі ў Беларусі, але і ў іншых рэспубліках. У выніку яе прымянення ўдвая скарэціўся расход доракаштучай вакцыны і затраты працы на яе ўвядзенне. Цяпер гэта схема ўвядзена як абавязковая па ўсёй краіне. Эфект ад яе ўжывання — 5 мільяўнаў рублёў у год.

Нядаўна Мікалай Кавалёў выступіў з дакладам па вывучэнні ім праблеме на рэгіянальным пасяджэнні міжнароднага эпізаатычнага бюро ў Празе.

Год назад прышоў у інстытут малады вучоны Уладзімір Галаўніў. Узяўся за малавывучаную ў Беларусі галіну — пчалярства. Ён і яго памочнікі абследавалі мноства пасек, паставілі вялікую колькасць доследаў. Вывучаны многія хваробы пчол, гаспадаркам рэкамендаваны эфектыўныя прэпараты і спосабы іх выкарыстання, праведзена вялікая прафілактычная работа.

Лабараторыя робіць, хоць і першыя, але ўжо ўпэўненыя крокі. Аб іх і раскажаў Уладзімір Іванавіч пчалярцам свету, якія сабраліся сёлета ў Маскву на міжнародны кангрэс.

Гэта расказ толькі аб некаторых аддзелах і лабараторыях ветэрынарнага інстытута ў Кунцаўшчыне, пад Мінскам, якім кіруе кандыдат біялагічных навук Іван Жарыкаў. А ўсяго іх у гэтым даследчым цэнтры дванаццаць, 87 супрацоўнікаў, сярод якіх тры доктары і 48 кандыдатаў навук, вядуць шырокія даследаванні па розных галінах ветэрынарыі. Тут шукаюць спосабы прафілактыкі і лячэння хвароб буйной ратай жывёлы і пчол, рыб і пушных звяроў, думаюць над тым, каб пазбавіць сельскагаспадарчых жывёл многіх захворванняў і тым самым павысіць эфектыўнасць грамадскай жывёлагадоўлі.

У Інстытуце створаны ўсе ўмовы для паспяховай навукова-даследчай работы. У распараджэнні вучоных — добра абсталяваныя лабараторыі, сучасная апаратура, багаты віварый. А хутка тут чакаецца навабелле: уступіць у строй новы корпус.

НА ЗДЫМКУ: старшы навуковы супрацоўнік аддзела радыёбіялогіі А. ЮЧАНКА і ветурач П. АРЭХАЎ праводзяць даследаванні на электронным мікраскопе.

Фота П. НАВАТАРАВА.

ЧЫЁ РАШЭННЕ ЛЕПШАЕ?

У наш век бурнага развіцця навукі і тэхнікі, калі літаральна кожную мінуту ў любой галіне можа з'явіцца штосьці новае, не выключаны выпадкі паралелізму і дубліравання. Вельмі проста можа здарыцца, што адна і тая ж ідэя прыйдзе адначасова да розных людзей і тыя пачнуць ёю займацца ўсур'ез і надоўга. Або, напрыклад, адну і тую ж праблему адначасова вырашаюць розныя навуковыя ўстановы. Вядома, з цягам часу высветліцца, чыё дасягненне лепшае, якое трэба ўкараняць у практыку. Але ж выходзіць так, што намаганні, сродкі, час у другім калектыве патрачаны дарэмна. Каб пазбегнуць непатрэбнага дубліравання, неабходна строга кардынацыя навуковай дзейнасці. Аб ёй раскажае намеснік старшыні савета па каардынацыі навуковай дзейнасці АН БССР Канстанцін МІЛЬКА-МАНОВІЧ.

Каардынацыя навуковых даследаванняў ставіць сваёй мэтай канцэнтраванне сіл вучоных і спецыялістаў на рашэнні вузлавых праблем навукі і навукова-тэхнічнага прагрэсу і з'яўляецца важным навукова-арганізацыйным мерапрыемствам для хут-

чайшага вырашэння навуковых і народнагаспадарчых праблем.

Добра наладжана каардынацыя выключнае ізаляваныя дзейні калектываў акадэмічных і галіновых навукова-даследчых інстытутаў, кафедраў і лабараторый вышэйшых навучальных устаноў, канструктарскіх, практычных і вытворчых арганізацый. Акрамя таго, яна дапамагае папярэдзіць дубліраванне работ у некалькіх навуковых установах, дае магчымасць аб'яднаць сілы вучоных на вырашэнне важных пытанняў навукі і навукова-тэхнічнага прагрэсу, весці шырокія комплексныя даследаванні па адзіннай праграме ў адзін і той жа час і ў розных геаграфічных пунктах.

Важнейшым звязом каардынацыйнай работы з'яўляюцца навуковыя саветы па асноўных праблемах навукі. Яны створаны ў Акадэміі навук БССР і ў Міністэрстве сельскай гаспадаркі БССР. У Міністэрстве вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР каардынацыю навукова-даследчых работ вучоных вышэйшых навучальных устаноў ажыццяўляюць аддзел навукі і падрыхтоўкі навуко-

вых кадраў і секцыі навукова-тэхнічнага савета міністэрства, у Міністэрстве аховы здароўя — вучоны медыцынскі савет з яго шматлікімі секцыямі. Есць каардынацыйны саветы і пры Дзяржплане БССР, каардынацыйны савет па педагагічных навуках Ісцэ пры Міністэрстве асветы БССР і г. д.

Важную ролю адыгрываюць таксама часовыя камісіі або аб'яднанні вучоных, якія ствараюцца для вырашэння наспейшых, неадкладных задач.

Камісія пад кіраўніцтвам акадэміка АН БССР Ф. Марцінкевіча, аб'яднаўшы намаганні вучоных і спецыялістаў больш чым з 20 устаноў і арганізацый рэспублікі, на працягу толькі аднаго года распрацавала навукова-тэхнічны прагноз па комплекснаму выкарыстанню прыродных рэсурсаў і развіццю прадукцыйных сіл беларускага Палесся. У іншых умовах на гэта спатрэбіліся б многія гады ўпартай працы. Камісія, якой кіраваў акадэмік Н. Смольскі, з удзелам многіх рэспубліканскіх устаноў складала прагноз, які датычыць ацэнкі ўплыву меліярацыі на змену воднага рэжыму тэрыторыі, прыроднага ландшафту, флоры і фаўны.

У 1967 годзе для вырашэння неадкладных задач папярэджання засалення глебы і водных крыніц адходамі салігорскіх калійных камбінатаў

быў створаны навуковы савет пад кіраўніцтвам акадэміка АН БССР Г. Багамолава. Савет аб'яднаў сілы вучоных і спецыялістаў не толькі нашай рэспублікі, але Украіны і РСФСР. І вось ужо зроблена вялікая работа: адабраны найбольш эфектыўныя меры барацьбы з засаленнем глеб і вод, на плошчах соледавалаў і шламасховішчаў салігорскіх камбінатаў апрацоўваюцца розныя экраны, якія прадухіляць пранікненне солей у глебы, праводзяцца далейшыя навукова-даследчыя работы.

Навуковы савет АН БССР па праблемах комплекснага выкарыстання прыродных рэсурсаў і развіцця прадукцыйных сіл Палескай нізіны разам з міжведамасным навукова-тэхнічным саветам па праблемах меліярацыі ў БССР ажыццяўляюць каардынацыю навукова-даследчых работ па праблемах Палесся, што выконваюцца ў 26 навуковых установах, вышэйшых навучальных установах і вытворчых арганізацыях рэспублікі.

Вывучэнне запасаў і распаўсюджвання лекавых траў у Беларусі вяла група супрацоўнікаў Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР. Цяпер да вывучэння гэтага важнага пытання намячаецца падключыць вучоных Беларускага і Гомельскага ўніверсітэтаў, вучоных Гродна, Віцебска і іншых цэнтраў рэспублікі.

Плиты на Нёмане.

Фота М. МІНКОВІЧА.

нашы госці

...І назвалі Емяльяна чырвоным

За сталом госці. Гаспадыня дома Марыя Германовіч ставіць на стол усё новыя галеркі з вяддлінай, марынаванымі грыбкам і іншымі прысмакамі... Госці ў хаце незвычайныя — з-за мяжы.

Любоў Данілаўна і яе муж Емяльян Шудра прыехалі з Канады. Камяніцы аднавіскоўцаў даўно зацімлі дом «на дзве палавіны», які належаў калісь бацькам Любоўі Данілаўны. Праўда, і зараз ён яшчэ нішто сабе. Новы гаспадар Фёдар Шумко нядаўна ашалаваў яго. Веранда аплецена зялёнымі карункамі дэкаратыўнага вінаграду. І усё ж ніякага параўнання хаця б з новай цаглянай пяцісценкай пляменніка Аляксея Германовіча.

— І зямля намога шчадрэйшай стала, — дзеліцца ўражаннямі госці. — Калісь лён і на агародах у нас не надта рос, а зараз у пояс вымахаў там, дзе б яго раней і сецьці ніхто не адважыўся...

— А пшаніца!.. — дадае Емяльян Якаўлевіч. — Выйшлі мы паглядзець на калгасныя закінкі, — збажына сцяной стаць. Зусім як у нас на Украіне.

Емяльян Якаўлевіч родам з Валыні. У Савецкім Саюзе ўжо другі раз. Упершыню наведаў Радзіму летам 1959 года з групай турыстаў. Многія адгаворвалі тады Шудру ад пазедкі. «Нікуды цябе не пусцяць, нічога не пакажуць, толькі грошы страціш дарма», — гаварылі яму.

Не паверыў Емяльян Якаўлевіч нагаворам, цвёрда рашыў убачыць сам, як там цяпер на роднай зямлі. І ўражання ад пазедкі пераўзышлі ўсе спадзяванні. Не, нічога не таілі, не хавалі ад Шудры землякі. Паказалі турыстам украінскія калгасы, бальніцы і школы, крымскія санаторыі, слаўтасці Масквы, Ленінграда, Харкава, Адэсы, Львова...

Калі ж, вярнуўшыся ў Канаду, Емяльян Якаўлевіч пачаў расказваць, як заможна жывуць савецкія людзі, як хутка залячылі яны раны

вайны і які паспяхова развіваюць эканоміку і культуру, многія проста не хацелі гэтаму верыць. А злыя языкі зашпелі: «Шудра — чырвоны. Ён прадаўся камуністам...»

Але ў Емяльяна Якаўлевіча быў неабвержны козыр першаадкрывальніка:

— Не верыце, дык едзьце, паглядзіце самі.

— Цяпер ужо многія землякі, што жывуць на чужыне, пабывалі ў Савецкім Саюзе, — гаворыць стары Шудра, — і такіх чырвоных, як я, сотні ў Канадзе. Бо тое, што пабачыш і адчуеш на Радзіме, ужо не атруціць варожага прапаганда.

Прыемна сядзець за адным сталом, гутарыць з людзьмі, якія, не глядзячы на тое, што пражылі амаль усё жыццё на чужыне, засталіся адданымі сваёй Радзіме, якія бачаць нашы дасягненні і разумеюць нашы праблемы.

— Думаеце, нам у Канадзе долары з неба сыпаліся? — уздыхае Любоў Данілаўна. — Не адзін з тых, што з надзеяй ехалі туды, пайшоў бы потым пешкі дамоў, каб не акіян.

Так, не пеціла Любоў Данілаўна і Емяльяна Якаўлевіча жыццё ў эміграцыі. Асабліва спачатку. Колькі трэба было мець упартасці, цяперня і вытрымкі, каб раскарчаваць участак векавога лесу на халоднай поўначы Канады і агораць першую хату, першую сядзібу ў гэтай чужой краіне.

Цяпер Емяльяну Якаўлевічу і Любові Данілаўне лягчэй. Ёсць свой дом, агарод. Атрымліваюць пенсію. Вырасцілі дзіцей. Ды толькі туга па Радзіме ніяк не дае спакою.

— Целама мы там, у Канадзе, а душою тут, у родных мясцінах, — расчулены, гаворыць Емяльян Шудра.

Мы развітваемся. Мне міжволі перадаецца шчылівае пачуццё людзей, якія пабачылі Беларусь праз трыццаць з лішнім гадоў і вось хутка зноў паедуць за акіян, зноў будуць жыць сярод чужых людзей у чужым свеце.

Віталь КАНАВАЛЮК.
Жабінкаўскі раён.

НАМЕЧАНАЕ ЗДЗЕЙСНІЦА

Значэнне XXIV з'езду КПСС вялікае. Планы дзевятай пяцігодкі красамоўна гавораць самі за сябе: першая ў свеце сацыялістычная дзяржава, заснаваная Уладзімірам Леніным, зробіць яшчэ адзін магутны крок наперад да пабудовы камуністычнага грамадства.

Пытанні развіцця цяжкай індустрыі і абароны краіны, на маю думку, з'яўляюцца вельмі важнымі, і таму ў дакладзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС Леаніда Брэжнева ім удзелена шмат месца. На аснове цяжкай індустрыі Краіна Саветаў з адсталай аграрнай ператварылася ў адну з першых індустрыяльных дзяржаў свету. Дзякуючы ёй сельская гаспадарка Савецкага Саюза выйшла на шырокую дарогу механізацыі. Ад развіцця індустрыі залежыць абароназдольнасць нашай Радзімы і далейшы тэхнічны прагрэс. Сёння савецкія ракеты накіроўваюцца на Марс, Венэру, Месяц. Усё гэта вынік развіцця цяжкай індустрыі.

У дакладзе Старшыні Савета Міністраў СССР Аляксея Касыгіна прыцягвае ўвагу рэальнасць пяцігадовага плана. У ім паказаны канкрэтныя лічбавыя павышэнні заробатнай платы, пачынаючы ад 1 ліпеня 1971 года і канчаючы 1975 годам.

У новай пяцігодцы нацыянальны даход Савецкай краіны вырасце на 37—40 працэнтаў, вытворчасць прамысловай прадукцыі на 42—46 працэнтаў, вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі на 20—22 працэнтаў і амаль на трэць павысіцца рэальны даход на душу насельніцтва. Гэта азначае, што Савецкі Саюз дасягне небывала вялікага росквіту. Я ўпэўнены, што намячанае здзейсніцца.

У краіне, дзе я жыву, урад не народны, а капіталістычны. Ён клапаціцца аб прыбытках прамысловаў, фабрыкантаў, банкіраў. Ніхто ад дэбрабыце рабочага не думае.

Лідэры прафсаюзаў у Злучаных Штатах Амерыкі служаць капіталістам. Яны прадаліся за долары і дамагаюцца толькі эканамічнага паляпшэння. Як бывае ў нашым жыцці? Рабочыя, напрыклад, аб'явілі забастоўку. Ім гаспадары прыбавілі па 10—12 цэнтаў на гадзіну. Не праходзіць двух-трох месяцаў, як цэны на тавары і на прадукты харчавання робяць такі высокі скачок уверх, што рабочы са сваім павышаным заробкам зноў пляецца ў хвасце. Так і цягнецца адна і тая ж сумная для беднага чалавека песня. Атрымліваецца зачараванае чортава кола.

Савецкі Саюз з першых дзён свайго існавання заўсёды стаяў на варце міру і выступаў за мірнае суіснаванне дзяржаў з рознымі сацыяльнымі сістэмамі. Пасля разгрому гітлераўскай Германіі Амерыка і Англія пачалі халодную вайну супраць Савецкага Саюза. Яны арганізавалі НАТО і іншыя агрэсіўныя блокі. На еўрапейскім кантыненце існавала напружанае становішча. Ішлі гады. Такія палітыкі, як дэ Голь, убачылі, што з боку Савецкага Саюза няма ніякай пагрозы, што яна ідзе з-за Атлантычнага акіяна. Пачалася мірнае супрацоўніцтва Францыі і СССР, што спрыяла і спрыяе зніжэнню напружанасці ў Еўропе. Гэтай жа мэце служаць і дагавор паміж СССР і ФРГ.

Адносна таго, як ставяцца да форуму савецкіх камуністаў у Злучаных Штатах, магу сказаць, што прагрэсіўныя газеты вітаюць яго. Рабочыя ў думках пасылаюць свае найлепшыя пажаданні Краіне Саветаў. А афіцыйная прэса, радыё, тэлебачанне, якія служаць капіталіс-

там, таксама добра разумеюць, што значаць планы дзевятай пяцігодкі, аднак стараюцца гаварыць аб іх як мага меней або і зусім не ўпамінаюць. Ды і чаго можна яшчэ чакаць ад капіталістычных сродкаў інфармацыі?

Лукаш ПРАЖОГА.

ЗША.

ДОРОГА К СЧАСТЬЮ

В этом письме я посылаю ответы на вашу анкету. И хотя я еще полностью не ознакомился с материалами XXIV съезда КПСС, отвечаю так, как думаю. Я знаю, что многие из живущих здесь разделяют мое мнение.

1. Значение XXIV съезда оцениваю очень высоко.

2. Все вопросы, затронутые в выступлении Генерального секретаря ЦК КПСС, считаю очень важными.

3. Доклад товарища Косыгина — это дорога к счастью.

4. Как я оцениваю цифры дальнейшего развития народного хозяйства СССР? С радостью.

5. О том, как живут простые трудящиеся здесь, в Америке, говорилось и писалось много. Я хочу сказать пару слов о себе. Я пенсионер, но, тем не менее, должен платить налоги. Мой дом обложен государственными (или военными) налогами. Получается, что вся моя пенсия идет на их выплату. Наше правительство заботится лишь о том, чтобы как можно больше выжать из простых людей.

6. Советское правительство и Коммунистическая партия Советского Союза выступали и выступают за мирное сосуществование, за общий и длительный мир. Реальны ли эти предложения в современных условиях? Ведь империалисты всегда были и остаются агрессорами. Теперь всему миру стали известны некоторые секретные планы Пентагона о дальнейшей эскалации войны в Индокитае и разжигании новых очагов войны на нашей планете. И все же я считаю советские предложения о мире вполне реальными, так как они подкрепляются мощью социалистического лагеря.

7. Буржуазные газеты, радио и телевидение не сообщают правду о XXIV съезде. Комментаторы высказывали и высказывают различные догадки, прогнозы, предвещая невозможность выполнения поставленных XXIV съездом задач. Они стараются навязать людям свою точку зрения. К сожалению, иногда им это удается.

Мы, белорусы, русские, украинцы, живущие в этой стране, верили и верим в реальность планов советского народа, мы всегда сердцем и душой с нашими братьями и сестрами, живущими на родной земле. Желаем им успешного выполнения поставленных задач.

Александр ВОРОНЦОВ.
США.

ДЛЯ ЭТОГО НУЖЕН МИР

Я не очень грамотный. На ваши вопросы отвечу просто. Этот съезд разумный и полезный для нашей Родины. Мы должны гордиться Советским правительством и Коммунистической партией, потому что они на деле заботятся о том, чтобы лучше и культурнее жили советские люди. Для того, чтобы планы стали реальностью, надо трудиться. Я уверен, что девятая пятилетка будет выполнена досрочно.

Я был на Родине. Народ сейчас живет не так, как 54 года

назад, то есть до Октябрьской революции. Раньше босыми ходили и без соли ели, если на две-три деревни был один велосипед, то это было чудом. А теперь в советской деревне велосипед уже вышел из моды. Мотоциклы и то не очень покупают. Люди думают о собственных автомобилях. Но если человек хочет иметь все хорошее, то надо также хорошо и трудиться. А для этого нужен мир.

Как отнеслись в Англии к XXIV съезду? Простые люди, рабочие, с которыми я ежедневно встречаюсь и беседую, высказываются одобрительно, а буржуазные газеты и радио сдержанно. Им не по душе планы, принятые съездом. Они бы, конечно, хотели, чтобы эти цифры пошли вниз, а не вверх. Но этого не будет. И им придется смириться.

Александр ХОХА.

Англия.

НЕ ТЕ ВРЕМЕНА

XXIV съезд КПСС подвел итоги сделанному в восьмью пятилетке и намечил планы на будущую. Все, кто знаком с этими планами, приходят к выводу — Советский Союз станет еще богаче, еще сильнее. И я радуюсь. Ибо за долгие годы жизни на Западе убедился, что здешние лидеры лишь говорят о мире, а на деле всегда выступают за войну. Теперь американская военщина ведет грязную войну в Индокитае. Соединенные Штаты оказывают военную помощь израильским захватчикам, держат многочисленные военные базы за пределами страны. Это становится непосильным бременем для экономики страны. Доллар подорван, и правительство США потребовало от других капиталистических стран Запаदा разделить бремя военных расходов.

В таких условиях международной жизни Советский Союз вынужден укреплять свои вооруженные силы. Только его военная мощь сдерживает империалистов. Если бы они увидели, что наша Родина слаба, они, не задумываясь, напали бы на нее, как сделали это в первые годы существования Советской власти. Но теперь не те времена. Империалисты понимают, что разговаривать с Советским Союзом с позиции силы нельзя. Это заставляет их идти навстречу советским предложениям о запрещении термоядерного оружия, о всеобщем разоружении и об установлении длительного мира.

Осип КОТОВ.

Канада.

РАДОСТЬ ЗЕМЛЯКА

Меня, как и каждого честного белоруса, радует, что Советское правительство делает все необходимое, чтобы жизнь людей СССР стала лучше.

Что даст советскому народу XXIV съезд, я могу лишь предсказать. А вот результаты XXIII съезда я видел своими глазами, когда прошлым летом гостил на Родине у своей сестры. Я видел, что люди там живут и радуются. У молодежи есть все возможности работать и учиться. Мне трудно было узнать родные места, где раньше лежали топи и болота; теперь трудом ученых и рабочих они осушены и превращены в плодородные поля. Все это радует меня безмерно.

Иосиф СОРОКА.

Англия.

АДГРЫМЕЛІ апошняй залпы грамадзянскай вайны. Шматнацыянальны савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі адстаяў у неймаверна цяжкай барацьбе заваёвы Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гэта была вялікая перамога над антысавецкай кааліцыяй сіл міжнароднага імперыялізму і буржуазна-напешчынцкай контррэвалюцыі. Настаў доўгачаканы, шматабяцуючы мір.

У сумеснай працы, у баях за абарону Радзімы расла і мацнела дружба рабочых і сялян шматнацыянальнай Савецкай краіны. Камуністычная партыя вяла сістэматычную работу па расшырэнню эканамічных, палітычных і культурных сувязей паміж савецкімі рэспублікамі.

Рускі і іншыя народы аказвалі, як і ў цяжкія гады грамадзянскай вайны, бескарысліваю брацкую дапамогу Беларусі ў адраджэнні яе народнай гаспадаркі і культуры. Вяской 1921 года Савецкі ўрад выдзеліў нашай рэспубліцы 400 пудоў аўса, 20 тысяч пудоў проса і 35 тысяч пудоў іншага насення. 11 лістапада 1921 года Савет Працы і Абароны РСФСР павялічыў фонды для адпускаяемых пайкоў да 46 358 пудоў. Саўнарком РСФСР выдзеліў у 1921 годзе для аднаўлення прамысловасці Беларусі буйныя сумы грошай. У сваю чаргу працоўныя БССР аказвалі пасільную дапамогу іншым савецкім рэспублікам.

Брацкая ўзаемадапамога народаў нашай краіны мела не толькі эканамічнае, але і вялікае палітычнае значэнне. Яна садзейнічала ўмацаванню дружбы паміж народамі ўсіх савецкіх рэспублік. Гэта дружба знаходзіла сваё праяўленне таксама ў тым, што РСФСР абараняла інтарэсы ўсіх савецкіх рэспублік, у тым ліку і БССР, на міжнароднай арэне.

Такой бескарыслівай дружбы і ўзаемападтрымкі народаў нашай краіны не ведала гісторыя. Гэта стала магчымым у выніку Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, якая знішчыла былую нацыянальную варожасць, расчысціла глебу для супрацоўніцтва народаў.

З першых дзён існавання Савецкай улады бальшавікі пачалі ажыццяўляць на справе сваю нацыянальную палітыку. Складанай рабо-

тай па вырашэнню нацыянальнага пытання ў краіне непасрэдна кіраваў Уладзімір Ільіч Ленін.

Савецкая дзяржава, знішчыўшы нацыянальную няроўнасць, стварыла ўсе ўмовы для палітычнага, эканамічнага і культурнага ўздыму ўсіх народаў Расіі, для развіцця іх нацыянальнай культуры.

Першай Савецкай рэспублікай была РСФСР. Унутры гэтай рэспублікі былі створаны нацыянальныя дзяржаўныя аб'яднанні: аўтаном-

на ініцыятыўе і пад кіраўніцтвам У. І. Леніна разгарнула вялікую арганізатарскую і масава-палітычную работу па непасрэднаму аб'яднанню нацыянальных рэспублік у адзіную саюзную дзяржаву. Пытанне аб форме іх аб'яднання абмяркоўвалася і распрацоўвалася ў ЦК партыі. У працах У. І. Леніна, Праграме РКП(б), прынятай VIII з'ездам, раённых X з'езда РКП(б) па нацыянальнаму пытанню была абгрунтавана неабходнасць стварэння адзінай саюзнай

1922 года яны выехалі ў Маскву, дзе 23 снежня адкрыўся Дзесяты Усерасійскі з'езд Саветаў.

Адкрываючы з'езд, Старшыня ЦКВК М. Калінін сказаў: «Дзесятаму з'езду трэба будзе абмеркаваць... пытанне аб стварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Момент такога саюза зусім наспеў». Гэтыя словы Міхаіла Іванавіча дэлегаты сустрэлі гromам апладысmentaў.

На з'ездзе выступіў кіраўнік беларускай дэлегацыі

рача і адабралі стварэнне СССР.

«Толькі ў цесным саюзе з іншымі народамі Расіі мы даб'ёмся лепшага жыцця, — гаварылася ў рэзалюцыі з'езду Саветаў Барысаўскага павета, які адбыўся ў студзені 1923 года. — Без рускага і іншых народаў нам не мець ні зямлі, ні шчасця, ні міру».

VI з'езд КП(б)Б, які адбыўся 20—26 сакавіка, ад імя ўсіх камуністаў Беларусі выказаў глыбокае задавальненне стварэннем СССР. «Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік з правам свабоднага ўваходу і выхаду кожнага члена з гэтага саюза, — гаварылася ў рэзалюцыі з'езду, — у цяперашніх умовах ёсць адзіная форма, якая адпавядае азначаным патрабаванням».

Утварэнне СССР мела велізарнае міжнароднае значэнне. Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік закладваўся вялікім Леніным як магутная сіла, здольная процістаяць націску імперыялізму. Дарэмна імперыялісты спадзяваліся, што ім удалася парушыць і раз'яднаць трывалую дружбу народаў нашай краіны. Вялікая Айчынная вайна ўвававідзі паказала непарушнасць гэтай дружбы, трываласць савецкай дзяржавы.

Вялікай гістарычнай заваёвай сацыялізма, гаворыцца ў Справаздачным дакладзе ЦК партыі XXIV з'езду КПСС, з'яўляецца практычнае ажыццяўленне партыяй ленінскай нацыянальнай палітыкі, у выніку чаго ўсе нацыі і народнасці нашай Радзімы згуртаваліся ў адзіную брацкую сям'ю, якая перамогаюсна будзе камунізм.

Беларускі народ ніколі не забывае аб тым, што сваімі поспехамі, сваім жыццём, сваім шчасцем ён абавязаны Камуністычнай партыі, усім народам СССР і ў першую чаргу староўшаму брату — вялікаму рускаму народу.

Мы — беларусы з братняю Руссю
Разам шукалі к шчасцю дарог,
У бітвах за волю,
у бітвах за долю
З ёй здабылі мы сцяг перамогі —
з гордасцю паўтараем мы словы Дзяржаўнага гімна Беларускай ССР.
Уладзімір ЯКУТАЎ,
кандыдат гістарычных навук.

МЫ—БЕЛАРУСЫ З БРАТНЯЮ РУССЮ...

ныя рэспублікі і аўтаномныя вобласці. Услед за Расійскай Савецкай Федэратыўнай Сацыялістычнай Рэспублікай узніклі Украінская і Беларуская Савецкія Сацыялістычныя Рэспублікі, а таксама рэспублікі ў Закаўказзі і Сярэдняй Азіі. Паміж імі ўсталяваліся цесныя вузлы супрацоўніцтва.

У гады грамадзянскай вайны, калі інтарэсы ваеннай самаабароны нацыянальных савецкіх рэспублік выступілі на першы план, гэта супрацоўніцтва набыло форму ваенна-палітычнага саюза. РСФСР, Украінская, Беларуская і іншыя савецкія рэспублікі аб'ядналі тады свае намаганні, каб разграміць агульнага ворага. Паміж імі былі заключаны дагаворы аб супрацоўніцтве ў палітычнай, гаспадарчай і іншых галінах.

Пасля заканчэння грамадзянскай вайны дагаворныя формы супрацоўніцтва савецкіх рэспублік былі ўжо недастатковымі. У мірных умовах на парадак дня стала адно з важнейшых гістарычных пытанняў — пытанне аб аб'яднанні савецкіх рэспублік у адзіны саюз роўных і свабодных. Гэтага патрабавалі задачы паспяховай пабудовы сацыялізма, задачы ўсебаковага развіцця народаў шматнацыянальнай Савецкай дзяржавы.

Выказваючы волю народаў, Камуністычная партыя

дзяржавы на прынцыпах добраахвотнасці і раўнапраўя, на аснове федэрацыі.

За аб'яднанне савецкіх рэспублік выказаліся камуністычныя партыі Украіны, Беларусі, Азербайджана, Грузіі і Арменіі. Гэту ідэю гарача падтрымлівалі ўсе народы нашай краіны.

Беларускі народ выказаў свае адносіны да стварэння СССР на IV Усебеларускім з'ездзе Саветаў, які адбыўся ў снежні 1922 года. Адкрываючы з'езд, старшыня ЦКВК БССР Чарвякоў выказаў надзею, што ён справіцца са сваёй задачай і выканае свой абавязак перад працоўнымі Беларусі.

Чацвёрты Усебеларускі з'езд Саветаў волей беларускага народа аднагалосна прыняў Дэкларацыю, у якой гаварылася: «IV-ы з'езд Саветаў Беларусі выказвае сваю глыбокую ўпэўненасць, што з'езд РСФСР разам з прадстаўнікамі Украіны, Беларусі і Закаўказскіх рэспублік створыць адзіны, моцна згуртаваны саюз працоўных усіх брацкіх рэспублік, даручае сваёй дэлегацыі, выбіраемай для ўдзелу на Усерасійскім з'ездзе Саветаў, даць у час работы з'езду ўрачыстае абяцанне і здзейсніць фармальныя акты, якія замацавалі б брацкі саюз сацыялістычных Савецкіх рэспублік». У састаў дэлегацыі ўвайшлі дваццаць два чалавекі. Раніцай 19 снежня

Аляксандр Чарвякоў. «Працоўныя Беларусі будуць ганарыцца, калі вы прымеце нашу прапанову, дзякуючы чаму рабочыя і сяляне Беларусі стануць адным з першых атрадаў працоўных, якія ўступаюць у новаствараемы Саюз Сацыялістычных Рэспублік», — сказаў ён.

30 снежня 1922 года ў Маскве Першы Усеасаюзны з'езд Саветаў прыняў гістарычнае рашэнне аб аб'яднанні Савецкіх рэспублік у адзіную дзяржаву—Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік на прынцыпах добраахвотнасці, поўнага раўнапраўя і суверэнасці.

Стварэнне СССР адкрыла шырокія перспектывы для сацыялістычных пераўтварэнняў, дзяржаўнага, гаспадарчага і культурнага будаўніцтва ў Беларусі, фарміравання і развіцця беларускай сацыялістычнай нацыі.

У Саюзе ССР Беларусь набыла шмат сляброў, знайшла надзейную абарону ад імперыялістычных замахаў на яе незалежнасць, гарантыю свайго дзяржаўнага суверэнітэту.

Народ Беларусі з вялікай радасцю сустрэў вестку аб стварэнні Саюза ССР. У гарадах і вёсках, мястэчках — усюды праходзілі сходы, на якіх працоўныя дзякавалі Камуністычнай партыі за мудрае вырашэнне нацыянальнага пытання і го-

СОЗДАЮТСЯ ОБЩИЕ КРИТЕРИИ

Закончилась работа первого совещания советских и американских специалистов по космической биологии и медицине. Основная цель совещания—расширить сотрудничество в освоении космоса между Академией наук СССР и американским Национальным управлением по аэронавтике и исследованию космического пространства (НАСА). Об этой важной и конструктивной встрече представителей двух ведущих «космических» держав—СССР и США—по просьбе корреспондента АПН рассказывает руководитель советской делегации на совещании доктор медицинских наук Николай ГУРОВСКИЙ.

Подобные встречи призваны не только констатировать единство взглядов на проблемы сотрудничества, но и выработать конкретные пути их реализации. Высокий авторитет ученых, вошедших в состав делегаций, несомненно, способствовал успеху совещания. Американскую сторону представляли крупные ученые: профессор Чарльз Берри, директор Департамента медико-биологических исследований НАСА, его заместитель профессор Стэнли Уайт, профессор Мак Клайн, директор Эмского научно-исследовательского центра США. В советскую делегацию вошли: член-корреспондент Академии наук СССР профессор Олег Газенко, директор Института медико-биологических проблем Министерства здравоохранения СССР, профессор Леонид Какурин из того же института, профессор Павел Симонов из Института высшей нервной деятельности Академии наук СССР.

Главный вопрос совещания—

подробное рассмотрение медико-биологических итогов полетов космических кораблей «Союз» и «Аполлон» и определение путей сотрудничества в космических программах СССР и США.

Недавно в Ереване состоялся IV Международный симпозиум «Человек в космосе», на котором большой интерес вызвали доклады советского делегата профессора Л. Какурина и американского делегата Ч. Берри о медико-биологических исследованиях, проведенных на космических кораблях «Союз» и «Аполлон».

Во время двусторонней встречи, в отличие от ереванского симпозиума, был сделан акцент на то общее, что выделено в реакциях организма советских и американских космонавтов во время космических полетов. Но общие закономерности должны определяться и обязательной тождественностью условий. Поэтому так тщательно в Москве разбирались

самые тонкие детали полетов.

Приведу пример. Недостаточно отметить, что у космонавта участился пульс. Важно знать характер работы, которую он совершал в этот момент на борту корабля. И это естественно: лишь зная причину, можно объяснить следствие.

Не менее важно установить отличия в медико-биологических исследованиях по обеим программам. Вызваны ли эти отличия только нетождественностью условий полетов, и тогда каждый результат ценен сам по себе, или условия эксперимента не влияют на конечный результат? Ведь ученые должны знать, какой результат истинный.

Обе стороны старались привести как бы к общему знаменателю условия исследований по каждой научной проблеме. В космической медицине существует понятие «обитаемости», определяемое многими параметрами: концентрацией вредных примесей, температурой, давлением, влажностью газовой среды кабины и рядом других. Надо выявить зависимость физиологических реакций от этих параметров.

Аналогичным образом обсуждались и другие реакции организма космонавта: вестибулярного аппарата, сердечно-сосудистой системы, изменения водно-солевого обмена. Обсуждение показало, что

подготовка космонавтов как в СССР, так и в США велась правильно. Уточнения в будущих программах подготовки, хотя и носят частный характер, тем не менее важны. Так, американские врачи пересмотрели свою точку зрения на проблему вестибулярного аппарата. Если раньше, при полетах на «Джемини», подготовке вестибулярного аппарата не придавалось серьезного значения, то полеты «Аполлонов» заставили наших американских коллег признать, что это тоже важная проблема. Опыт, который приобретен советской космической медициной, несомненно, окажется полезным американским специалистам, особенно при подготовке программы «Скайлэб»—орбитальной лаборатории с продолжительностью полета 30 суток.

На совещании обсуждались и различные организационные вопросы. Намечен периодический обмен соответствующей информацией после каждого пилотируемого полета, проведенного в СССР и в США. Немаловажна и предстоящая работа по созданию единой терминологии. Согласование программ (в частности, биологических), разработка единых рекомендаций по разным проблемам (например, десатурации—удалению азота из крови), методики обследования космонавтов до и после полетов, несомненно, будут способствовать успеху дела.

В заключение отмечу деловую обстановку прошедшего совещания, а также встреч в

Звездном городке, где советские и американские ученые беседовали с космонавтами Георгием Береговым, Алексеем Леоновым, Андреем Николаевым.

На Выставке достижений народного хозяйства в Москве «космическим» экспонатам отведен целый павильон.

КАК ЭТО БЫЛО В ИТАЛИИ

25 июля 1943 года, в пять часов вечера, перед виллой «Савойя» в Риме остановился черный лимузин. Над городом висела гнетущая духота.

Из машины вышел человек в темно-синем костюме и коричневой шляпе: Бенито Муссолини, итальянский диктатор, прибыл на чрезвычайную аудиенцию к королю Виктору Эммануилу III. Аудиенция продолжалась 20 минут. «Мне очень жаль,— пробормотал король, заканчивая ее.— Мне очень жаль».

На улице, когда Муссолини направился к своей машине, к нему подошел армейский капитан: «Его величество поручил мне охрану вашей персоны».

Муссолини спокойно шел дальше. Но капитан взял своего верховного главнокомандующего за локоть, указывая на стоящую в стороне санитарную машину: «Мы должны ехать в этой». Он почти толкнул в нее Муссолини. Вместе с ними уселись два капитана-карабинера, два агента тайной полиции и три человека с автоматами. Колеса пронзительно закричали по крупному гравию.

А НЕ ЗАВОЕВАТЬ ЛИ ПАЛЕСТИНУ!

...Вторая мировая война началась для Италии 10 июня 1940 года, когда Муссолини в черном мундире верховного главнокомандующего фашистской милиции на балконе римского дворца, построенного в стиле Ренессанса, размахивая черными кожаными перчатками, выдвинул вперед свой мощный подбородок, выкрикнул в толпу: «Война ведется против тех, кто владеет монополией на богатства и золото этой земли!»

В то время большинство людей в Европе было уверено, что нацисты одержат быструю победу. Гитлеровские армии уже оккупировали Норвегию, Данию, Голландию и Бельгию, сбросили англичан в море в Дюнкерке и почти беспрепятственно прошли через всю Францию.

Когда мертвая хватка немецких армий сожмнулась вокруг Парижа, Муссолини находился в тяжелом раздумье: если он не будет участвовать в войне на стороне своего партнера по оси, Италия лишится плодов совместной победы, а его роль сведется к роли бедного родственника. Хуже того: Италию может ожидать судьба остальной части Европы, которая подпала под безраздельное господство Гитлера.

Дуче поделился со своей женой: «Англия не может остановить немцев. Америка слишком далеко. Если мы сейчас не примкнем к немцам, они могут оккупировать нас в течение нескольких дней».

Король Виктор Эммануил, довольный тем, что при помощи вооруженной силы он уже стал королем Албании и императором Эфиопии, не стал возражать. «Принимая решение относительно других войн, король всегда колебался,— вспоминает Муссолини,— а на этот раз он сразу же согласился и объявил войну необходимой для Италии».

Почти безоговорочно поддержало военную авантюру фашистского режима и высшее духовенство. Через две недели после вступления Италии в войну тридцать итальянских епископов собрались у Муссолини. Приветствовал его выкриками «дуче», представители духовенства обратились к нему с просьбой: хорошо бы, если бы он свою безусловную победу увенчал завоеванием Палестины. Они ожидали молниеносного поражения «демо - еврейско - плутократической» Франции, оккупации «предательской» Англии и победоносного завершения войны в течение нескольких месяцев, если не недель.

И 855 штабных офицеров Италии ожидали от короткой и безболезненной войны не только наград, орденов, чинов и карьеры, но и финансовых выгод. Многие, если не все, вложили деньги в военную экономику и в систему военного снабжения. Заказы были розданы фирмам, делавшим наиболее выгодные предложения. А всей клике генералов в награду за их «заслуги» были розданы дома и виллы на берегу моря.

Однако после поражения Роммеля при Эль-Аламейне, высадки союзников в Северной Африке и разгрома 6-й немецкой армии под Сталинградом уже никто не был уверен в победе немецких войск. Напротив, все думали об их неизбежном поражении.

«Тогда-то и начались беспрерывные конфиденциальные поездки тайных аген-

тов и встречи в укромных местах,— писал Дуайт Эйзенхауэр.— Если бы кто-нибудь увидел это на сцене, то принял бы все происходящее за неадекватную мелодраму».

В начале 1943 года «через надежных людей установил контакт с некими английскими личностями в Швейцарии» маршал Бадольо. Кузен короля герцог Сполето поручил итальянскому генеральному консулу в Женеве сообщить союзникам следующее: «Если они обещают войти в страну не как захватчики, то есть не трогать флот и сохранить монархию, герцог направит армию против Муссолини».

ДУЧЕ — «КОЗЕЛ ОТПУЩЕНИЯ»!

Однако действительным центром заговора стало военное министерство, которое возглавлял Муссолини. На этой бюрократической основе объединились генерал Антонио Скуэрро, личный государственный секретарь Муссолини, генерал Витторио Амброзио, начальник

всего стараниям нового статс-секретаря военного министерства генерала Антонио Сориче. А этот замкнутый человек, в свою очередь, был обязан своим назначением личной службе разведки, которую он создал, будучи начальником кабинета Муссолини, а также тайному консулу, которое он имел на любовницу Муссолини—Клару Петачи. Амброзио и Сориче использовали другую темную личность — самого молодого командира бригады в итальянской армии генерала Джузеппе Кастеллано.

На подлинное соответствие сил за кулисами к этому времени начали оказывать влияние два фактора. Воздушные налеты союзников наносили ущерб итальянской промышленности, волна забастовок угрожала парализовать предприятия Северной Италии. Для короля и для всех тех промышленников, которые финансировали фашизм и помогали фашистам прийти к власти — именно для того, чтобы предотвратить подобные забастовки,— такие социальные волнения

юзниками Италии. Амброзио предложил заменить Муссолини маршалом Бадольо. Но король в сомнениях покачал головой. Он хотел шаг за шагом «видеоизменить фашизм» и «искоренить те части режима, которые плохо работали».

К этому же стремились Чиано, Гранди и другие руководители фашистской фронды: они думали путем устранения дуче спасти свое положение и, таким образом, выскользнуть из войны между великими воюющими державами. Гранди разъяснял королю, что тот должен, наконец, сделать выбор: либо менять фронт, либо отречься от престола.

Но в то время, как плелись все эти интриги, союзники обрушились на Италию, неожиданно вторгшись в Сицилию.

Муссолини, король и верховное командование армии были вначале уверены, что смогут оказать союзникам успешное сопротивление. Но 14 июля убедило их в обратном. Итальянские войска береговой обороны, по словам верховного главнокомандующего союзными войсками на Сицилии генерала Александра, распались, не сделав ни единого выстрела, а сухопутные дивизии, если их вообще можно было встретить, рассеялись, как «мякина на ветру».

СОЮЗНИКИ БОМБЯТ РИМ

Гитлер, чтобы разрешить проблемы «младшего брата» на южном фланге, пригласил Муссолини на встречу, которая должна была состояться в маленьком городке севернее Венеции — Фельтре.

Ранним утром 19 июля дуче прибыл на аэродром Тревизо. В 9 часов приземлился самолет Гитлера. В Фельтре фюрер и дуче поехали поездом. Оттуда им еще нужно было час добираться на машине до поместья сенатора Акилле Каджа. Когда наконец Гитлер и Муссолини прибыли на место, они страшно устали и были в дурном настроении.

Они расположились в летнем доме мрачного убежища. Гитлер три часа преподавал Муссолини искусство ведения войны. «Италию должны защищать итальянцы», — подчеркивал он. — Рейх не может дать ни подкреплений, ни вооружения».

В комнату вошел личный секретарь Муссолини со срочным сообщением. Муссолини перевел фюреру: «Только что союзнические самолеты бомбили Рим». Но Гитлер продолжал твердить свой катехизис о проблемах ведения войны. Настало время обеда, а Муссолини еще не произнес ни слова.

Итальянская делегация была возмущена. Члены делегации поняли, что Гитлер не даст им помощи для эффективного сопротивления союзникам. Возмущались и тем, что Муссолини не пытался объяснить Гитлеру катастрофическое положение Италии.

Амброзио говорил в таком тоне, какого Муссолини не слышал с тех пор, как пришел к власти: «Вы втянули нас в это дело, теперь вы должны нас из него вытащить».

Муссолини ответил, что враг будет настаивать на немедленной капитуляции, и спросил Амброзио, действительно ли он готов просто взять и выбросить за борт двадцатилетние успехи фашистского режима и бесславно сойти с политической арены. «И вы думаете,— добавил он,— что Гитлер допустит это?».

На обратном пути в Тревизо Муссолини и Гитлер продолжили беседу наедине. В воспоминаниях Муссолини об этом разговоре говорится следующее: «Гитлер заявил, что защита Италии для Германии имеет такое важное значение, что он вышлет подкрепление».

Муссолини утверждал, что они растались в атмосфере полного взаимопонимания. «У нас общее дело, фюрер», — сказал Муссолини, — мы идем и будем идти одним путем,— до самого конца». Затем он поднял руку в фашистском приветствии и, застыв в этой позе, стоял до тех пор, пока самолет Гитлера скрылся из виду.

По пути в Рим, когда самолет пролетал над Сабинскими холмами, Муссолини пережил несколько ужасных минут: он увидел над столицей клубы черного дыма. Почти вся стратегическая авиация Соединенных Штатов, расположенная в районе Средиземного моря, совершила налет на Рим и сбросила тысячу тонн бомб на товарные станции железной дороги.

Король наблюдал бомбежку в телескоп из хорошо защищенной виллы «Савойя». Когда он приехал в город, чтобы на месте убедиться, насколько пострадал Рим, он был потрясен. Он увидел разрушенные и сгоревшие дома, людей, разбиравших развалины, и впервые за 43 года правления Виктор Эммануил был ошарашан: над ним открыто издевались.

(Продолжение следует).

Капитуляция — последние ночи и дни

В письмах наших читателей, посвященных различным вопросам современной жизни в Советском Союзе и других странах мира, часто звучит одна и та же сокровенная мысль: нельзя забывать трагедии второй мировой войны, надо сделать все, чтобы она больше не повторилась, чтобы на земле был сохранен мир. Этого желают наши читатели, к этому стремятся все советские люди, все честные люди планеты.

Величайшим глашатаям мира является Страны Советов. Выступая на XXIV съезде КПСС, Генеральный секретарь ЦК

КПСС Л. Брежнев говорил: «Вот уже четверть века человечество избавлено от мировой войны. Советская страна, ее внешняя политика внесли немалый вклад и за это историческое завоевание народов. Однако силы агрессии и милитаризма хотя и потеснены, но не обезврежены. За послевоенные годы они развязали более 30 войн и вооруженных конфликтов разных масштабов. Нельзя считать полностью устраненной и угрозу новой мировой войны. Не допустить, чтобы эта угроза стала реальностью,— кровное дело всех миролюбивых

государств, всех народов».

С сегодняшнего номера мы начинаем публиковать материалы, повествующие о капитуляции фашистской Италии, гитлеровской Германии и милитаристской Японии, развязавших вторую мировую войну, и о событиях, предшествовавших этой капитуляции. Помните о минувшей войне ради сохранения мира — такова цель настоящей публикации.

Материалы печатались ранее в журнале «Зарубежом».

штаба армии Муссолини и генерал Антонио Сориче, начальник кабинета Муссолини и поверенный в самых секретных государственных делах.

Эти трое договорились с шефом полиции Муссолини Кармине Сенезе и теперь строили планы, как свергнуть своего патрона, как нейтрализовать возможную реакцию его сторонников, если позволят обстоятельства, разорвать узы дружбы с немцами. Но так как они были связаны присягой королю, то не отваживались организовать в стране настоящее движение и ждали указаний от самого короля.

А король хранил молчание. Виктор Эммануил с детства был неразговорчив и недоверчив. Он не доверял ни одному своему советнику, за исключением, может быть, герцога Пьетро Аквароне, министра двора. Этот лысый генуэзский денди со стеклянными глазами, который всегда находился в окружении красивых женщин, был важнейшим королевским связным с различными политическими группами, как с военными и фашистскими фрондистами, так и со старыми, дофашистскими политиками.

Но в феврале 1943 года до Муссолини дошел слух о намерениях этих людей. Он отстранил большинство заговорщиков и сосредоточил в своих руках всю полноту власти, взяв в свои руки командование министерствами армии, военно-морского и военно-воздушного флота, он подчинил себе также министерства иностранных и внутренних дел. Кроме Чиано и Гранди, лишили своих ведомств многие другие министры. Муссолини согласился с тем, чтобы вызвавший подозрения начальник генерального штаба Уго Каваллеро — толстый, дружелюбно настроенный по отношению к немцам и абсолютно продажный политикан — был заменен генералом Витторио Амброзио, даже не предполагая, что и он является участником заговора.

Амброзио играл главную роль среди заговорщиков. Назначением на столь важный пост он был обязан прежде

и перспектива революции были еще хуже, чем бомбардировки союзников.

В марте 1943 года впервые в истории фашистского режима разразилась забастовка, главным образом на военных заводах на севере Италии. Ни полиция, ни бригады чернорубашечников не могли их приостановить.

Рабочие бастовали, требуя повышения заработной платы и увеличения чайков. Но эти забастовки носили и политический характер: они имели также целью заставить правительство расторгнуть союз с Германией.

Только в Турине 100 тысяч рабочих покинули свои рабочие места. На заводах «Фиата» был размещен целый легион чернорубашечников, чтобы контролировать политическую деятельность рабочих масс, но легионеры переходили на сторону рабочих.

Эти забастовки были предупредительным сигналом: они могли вылиться в открытое восстание.

Финансовые и промышленные круги боялись, что Муссолини свергнет короля и обвинит «плутократические круги» Италии в том, что они подорвали военные усилия страны своей неумеренной жадной наживой.

Все это побуждало промышленников к действиям. Сенатор Луиджи Бурго предложил маршалу Каваллеро 100 миллионов лир (по тогдашнему курсу более 13 миллионов рейхсмарок) для финансирования «антифашистского движения». Одновременно генералу Сориче предложили 100 миллионов лир, чтобы он сверг фашистский режим и главой правительства сделал другого человека — самого себя. У Сориче, однако, был уже свой, гораздо более тонкий и сложный план.

«Есть только один выход,— уговаривал хитрый сицилиец Кастеллано своего шефа Амброзио,— мы должны отделаться от Муссолини».

5 июля Амброзио сделал королю подробный доклад о катастрофическом положении страны и о планах захвата со-

1821

Ф. ДАСТАЕЎСКІ

1971

ВЯЛІКІ ПРАЎДАЛЮБЕЦ

ІМЯ вядомага рускага пісьменніка Фёдара Дастаеўскага стаіць у адным радзе з імёнамі найвялікшых раманістаў свету. «Геніяльнасць Дастаеўскага неаспрэчная. — сказаў аб ім М. Горкі на Першым з'ездзе пісьменнікаў. — па сіле выўленчасці яго талент роўны, магчыма, толькі Шэкспіру».

Геній непадуладны часу. І сёння, у дзень юбілею, мы зноў і зноў звяртаемся да творчасці славуэта майстра слова, заповітнай марай якога заўсёды было імкненне дапамагчы «дзевяці дзясатым» чалавецтва, прыгнечаным і абяздоленым, здабыць вартае чалавека існаванне, заваяваць шлях у «царства думкі і свету».

Нарадзіўся Ф. Дастаеўскі ў 1821 годзе ў Маскве, у сям'і пятаб-лекара. Цяжкая атмасфера ў сям'і азмрочвала дзяцінства хлопчыка. Не менш цяжкае было жыццё і ў Пенярбургу, куды да сваяго пасля смерці маці разам з братам пераехаў Дастаеўскі. Яго ўладкавалі ў Галоўнае інжынернае вучылішча, якое ён скончыў у 1843 годзе. Служба васнага інжынера мала вабіла будучага пісьменніка. Яго больш захапляла літаратура, і Дастаеўскі выходзіць у адстаўку, канчаткова вырашыўшы прысвяціць сябе літаратурнай дзейнасці.

Неўзабаве пісьменнік заканчвае свой першы твор, задуманы яшчэ ў вучылішчы, — раман «Бедныя людзі». Высокую ацэнку гэтаму твору даў вялікі крытык Вісарыйён Бялінскі, які прачытаў раман яшчэ ў рукапісе. Ён назваў яго «першай спробай у нас сацыяльнага рамана».

Потым у друку з'яўляецца апавесць «Дваінік», якая таксама прыцягнула ўвагу чытачоў і крытыкі. Ужо ў гэтых першых літаратурных спробах выявілася цікавасць пісьменніка да лёсу прыніжаных і зняважаных.

У гэты час Дастаеўскі захапляецца ідэямі ўтапічнага сацыялізма. Ён становіцца ўдзельнікам рэвалюцыйнага гуртка Петрашэўскага, а затым — яшчэ двух сацыялістычных гурткоў. На адным са сходаў, якія збіраліся ў Петрашэўскага, ён чытае нелегальнае «Пісьмо Бялінскага да Гоголя».

У КРАСАВІКУ 1849 года Петрашэўцы былі арыштаваны. У Аляксееўскі равелін Петрапаўлаўскай крэпасці быў пасаджаны і Дастаеўскі. Суд вынес суровы прыгавор. 22 снежня 1849 года Дастаеўскага разам з іншымі Петрашэўцамі вывелі на Сямёнаўскі плац у Пенярбург. І вось першая тройка асуджаных прывязана да слупа. Узвод салдат узнімае ружжы. Момент сапраўды жудасны. І раптам гучыць новы прыгавор — замяніць пакаранне смерцю катаржнымі работамі ў Сібіры.

Суровае выпрабаванне, што выпала на долю пісьменніка, не зламала яго. У той жа дзень ён пісаў брату: «Я не ўпаў у роспач і не скарыўся. Жыццё — усюды жыццё, жыццё ў нас саміх. Разам са мною будуць людзі, і быць чалавекам ся-

род людзей і застацца ім назаўсёды, у якіх бы там ні было нягодах, не тужыць і не ўпасці духам — вось у чым жыццё, у чым задача яго... Ніколі яшчэ такіх багатых і здаровых запасаў духоўнага жыцця не кіпала ўва мне, як цяпер...».

Чатыры гады катаржных работ у Омскім астрагу, затым салдацкая служба ў Сяміпалацінску... І толькі ў 1859 годзе Дастаеўскі змог вярнуцца спачатку ў Твер, а потым у Пенярбург. Зноў з'явілася магчымасць пісаць і друкаваць свае творы. Адна за адной з'яўляюцца апавесці «Дзядзечкаў сон», «Сяло Сцяпанчыкава і яго жыхары», затым раман «Прынжаныя і зняважаныя», «Запіскі з Мёртвага дома», прысвечаныя омскаму перыяду жыцця пісьменніка. Пазней былі напісаны раманы, якія прынеслі яму сусветную славу, — «Злачынства і пакаранне», «Ідыёт», «Браты Карамазавы», «Рахманая» і іншыя.

ТВОРЧЫ шлях пісьменніка быў складаны і супярэчлівы. Наблізіўшыся да рэвалюцыі, пазней ён адракаецца ад «тэорый і утопій». У яго творах іншы раз выяўляюцца рэакцыйныя палажэнні. Але мы ведаем і іншага Дастаеўскага, блізкага нам гуманістычнай накіраванасцю яго творчасці. Гэты Дастаеўскі, нават у сваіх памылках заставаўся геніяльна глыбокім — ён умеў раскрыць ісціну чалавечай душы, якая імкнецца да чысціні, да ідэала.

Крыніцай творчасці Дастаеўскага быў рускі народ. Вышэйшую каштоўнасць ён бачыў у духоўнай, паэтычнай і філасофскай культуры таленавітага і нязломнага народа, закліканага ў будучым да найвялікшай гістарычнай місіі.

Аднак пісьменнік не замыкаўся ў рамках адной сваёй краіны. Ён цікавіўся літаратурай і мастацтвам іншых нацый. Захапляўся творчасцю Бальзака, Дзікенса, Шэкспіра. У музеях Захаду яго ўразілі майстры італьянскага Рэнесанса, яго захапіў Бетховен.

Неяк Дастаеўскі заўважаў: «Пісьменніку заўсёды больш прыемна і важна пачуць добрае і падбадзёрваючае слова проста ад спачувачага яму чытача, чым прачытаць усіякія пахвалы ў друку». Яму пашанцавала пачуць нямала такіх слоў. У архівах знойдзены пісьмы, якія раней не друкаваліся. У іх — шчырыя словы ўдзячнасці пісьменніку за яго талент, за яго імкненне паказаць у літаратуры жывога чалавека, яго душу.

«Чытанне Ваших твораў — гэта гутарка з улаеным сумленнем — да таго яны маюць агульначалавечы, усеабыдны сэнс», — пісаў Дастаеўскаму з Харкава 23 лютага 1877 года вядомы вучоны-хімік М. Бякетаў.

«...Чытаючы Ваши творы, я заўсёды быў уражаны тонкасцю Вашага назірання, і ў кожнай створанай Вамі асобе, псіхалагічна разабранай, бачыў я жывых людзей з іх слабасцімі і вяртацямі. І мне стала самотна, што на працягу маёй сцэнічнай дзейнасці мне не ўдалося паказаць ніводнай з вашых асоб менавіта таму, што Вы, валодаючы такім праўдзівым талентам, не хацелі пакінуць памяць аб сабе на сцэне, аб чым я вельмі шкадую як за публіку, так і за сябе...» Гэта радкі з пісьма, напісанага ў снежні 1879 года адным з выдатных пенярбургскіх акцёраў В. Самойлавым.

Так, у Дастаеўскага няма чыста драматургічных твораў, але ён — найвялікшы драматург. Канфліктнасць, драматычная напружанасць — усё гэта ёсць у яго раманах. Інсцэніроўшчыню амаль любога твора пісьменніка не трэба было б драматызаваць змест — гэтага і без таго ў творы хапае.

МЫ ПАМ'ЯТАЕМ Дастаеўскага і тое, аб чым ён расказаў у сваіх творах. Мы заўсёды будзем цаніць яго палымную абарону чалавека, які не хоча маўкліва падпарадкоўвацца, а ўсёй істотай паўстае супраць несправядлівасці. У барацьбе з усім тым, што прыніжае чалавека, прыносіць яму зло, Дастаеўскі і сёння — наш саюзнік.

Н. СВЯТЛОВА.

ПАМ'ЯЦІ ГЕНІЯЛЬНАГА ПІСЬМЕННІКА

Шматлікія пасланцы рабочых калектываў беларускай сталіцы, грамадскія дзелчы, вучоныя, пісьменнікі, педагогі, артысты, студэнты сабраліся 11 лістапада ў актавай зале Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. Леніна, каб урачыста адзначыць знамянальную дату ў гісторыі сусветнай культуры — 150-годдзе з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка Фёдара Дастаеўскага.

З дакладам «Жыццё і творчасць Ф. Дастаеўскага» выступіў доктар філалагічных навук І. Навуменка.

На вечары прысутнічалі сакратар ЦК КПБ А. Кузімін, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова, загадчык аддзела ЦК КПБ С. Марцэлеў, міністр культуры БССР Ю. Міхневіч, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Я. Скурко (Максім Танк), першы намеснік старшыні

праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Шамякін, старшыня праўлення Беларускага тэатральнага таварыства народная артыстка СССР Л. Александровіч.

Удзельнікі вечара пазнаёмліліся з кніжна-ілюстрацыйнай выстаўкай, арганізаванай бібліятэкай універсітэта. На ёй прадстаўлены творы выдатнага сына Расіі, дакументы і матэрыялы, якія расказваюць аб яго жыцці і творчасці, аб вялікай любові чытачоў ва ўсім свеце да неўміручых твораў Ф. Дастаеўскага.

У заключэнне артысты тэатра драмы і камеды горада Бабруйска паказалі прысутным інсцэніроўку рамана Ф. Дастаеўскага «Ідыёт».

У вёсцы Дастоева (Іванаўскі раён Брэсцкай вобласці) у мясцовым доме культуры адбыўся ўрачысты вечар,

прысвечаны 150-годдзю з дня нараджэння Фёдара Дастаеўскага. З дакладам «Дастаеўскі і сучаснасць» выступіў дацэнт Брэсцкага педагагічнага інстытута А. Майсейчык. Беларускія паэты А. Астрэйка, Р. Няхай, А. Зарыцкі і іншыя, якія прысутнічалі на вечары, расказалі аб творчасці Ф. Дастаеўскага, прачыталі свае вершы.

У Дастоева жылі продкі Ф. Дастаеўскага. Цяпер гэта вялікая вёска. У цэнтры — будынік новай сярэдняй школы, гандлёвага комплексу, дзіцячага сада. Непадалёк — дом культуры з вялікай бібліятэкай і пакоямі для работы гурткоў мастацкай самадзейнасці. У Дастоеўскай сярэдняй школе створаны музей, у якім асноўнае месца адведзена экспанатам, якія расказваюць аб жыцці і творчасці пісьменніка.

У чытальнай зале сельскай бібліятэкі разгорнута

выстаўка твораў Ф. Дастаеўскага.

У сувязі з 150-годдзем з дня нараджэння класіка рускай літаратуры Фёдара Міхайлавіча Дастаеўскага Савет

Міністраў БССР прыняў пастанову прысвоіць яго імя Дастоеўскай сярэдняй школе Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці. Цяпер яна будзе называцца Дастоеўскай сярэдняй школай імя Ф. М. Дастаеўскага.

Гэтыя вокладкі да кніг Ф. Дастаеўскага зрабіў малады беларускі мастак В. ТАРАСАУ.

МЕТРЫЧНАЯ СІСТЭМА НА БЕЛАРУСІ

У часы Кіеўскай Русі на Беларусі ўжываліся тыя самыя меры, што і ў іншых мясцінах гэтай дзяржавы, пра што сведчаць аднолькавыя для Беларусі, Украіны і Расіі назвы метрычных адзінак (аршын, сажань, локаць, фунт, пуд, залатнік і інш.). Першы выяўлены ў помніках упамінак пра зацверджанне пэўнай меры на тэрыторыі Беларусі адносіцца да 1331 года. У адным з дагавораў Полацкага княства з Рыгаю полацкая адзінка вагі прыраўноўваецца да рыжскай. У дакуменце ўпамінаецца беркавец—адзінка вагі на дзесяць пудоў. У дагаворах, якія Полацк заключыў з Рыгаю пазней, таксама неадразу прыраўноўваліся адзінкі вагі: «...наш беркавец васковы большы за ваш беркавец на паўпуда рыжскай вагі, а сярэбраная вага рыжская большая за полацкую на паўзалатніка» (1405 год).

Вялікая ўвага аддавалася таму, каб гіры адпавядалі вагавому эталону. Эталон захоўвалі ў царкве Багародзіцы.

Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага ладу (феадальнае землекарыстанне, слабы ўплыў вялікакняскай улады, самастойнасць гарадоў) стваралі ўмовы для існавання мясцовых метрычных сістэм, якія розніліся назвамі і велічыняй. З гэтай прычыны неадночы ў помніках старажытнага пісьменства сустракаюцца ўдакладненні той

ці іншай адзінкі мерання ці важання.

У прывілеях гарадам на Мадэбургскае права запісваліся тыя меры, якія павінны былі ўжывацца пры аптовым гандлі: воск прадаваўся штукай або па паўберкаўца (5 пудоў), сабалі, куніцы, тхары—па сорок («по сороку»), вавёркі, гарнастаі, ласкі і норкі—па 250 («по полтретяста»), попел, смала, соль—лаштам (116 пудоў), нажы, сякеры—тахром або тузінам (12 штук), металы—цэтнарам (200 фунтаў), віно і піва нямецкае—бочкаю цэлаю (406 літраў).

Вялікакняская ўлада спрабавала ўвесці дзеля патрэб усёй дзяржавы адзіныя меры. Яны былі зацверджаны ў Літоўскім статуце 1566 года. Там жа ўказвалася, што такія меры павінны быць ва ўсіх гарадах і гандлёвых месцах, а таксама «по сто долах і корчмах в дорозах».

У найбольш стройную сістэму меры і вагі былі прыведзены ў 1766 годзе спецыяльнай сяммавай пастановай. Адзінкі вымярэння былі аб'яднаны ў наступныя групы: меры даўжыні, плошчы, меры на сыпкія і вадкія рэчывы, вага.

За асноўную адзінку даўжыні быў прыняты локаць, які на Беларусі ўжываўся ўжо з XIII стагоддзя. Сажань складаўся з 3 локаяў.

Для вымярэння плошчы карысталіся валокнаю (21,3 га), якая складалася з 30 маргоў або 90 шнураў. Пры меранні

сыпкіх рэчываў ужывалі такую сістэму адзінак: бочка на 406,5 літра дзялілася на 4 чвэрці або 8 асмін, 16 шаснастак, 72 гарцы вялікія, 144 гарцы малыя. Гарнец малы быў роўны 2,82 літра. У замежным гандлі як мера сыпкіх рэчываў існаваў лашт: кенігсбергскі—на 8 бочак і асміну. Асноўнай адзінкай вагі лічыўся фунт (374,82 грама), а ў сістэму вагі ўваходзілі цэтнар або беркавец з 5 каменяў, камень складаўся з 40 фунтаў, а фунт—з 32 лотаў.

Пасля далучэння Беларусі да Расіі вялікі ўплыў на мясцовыя адзінкі вымярэння аказвае расійская метрычная сістэма. Аднак у канцы XIX стагоддзя на Віцебшчыне ўжываліся шматлікія меры з беларускай метрычнай сістэмы: бочка, паўбочка, чвэрць, саянка (1/6 бочки), пура, гарнец, кварта, паўкварта, кватэрка, дзежка, а таксама валокна і морг. Толькі меры даўжыні і вага былі прыведзены ў адпаведнасць з расійскімі (сажань—7 футуў—3 аршыны—48 вяршкоў; пуд—10 фунтаў, фунт—32 лоты, лот—3 залатнікі).

Да нашага часу захаваліся толькі некаторыя старажытныя меры, бо ў практыцы шырока ўжываюцца новыя метрычныя сістэмы.

К. СКУРАТ,
навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР.

Паўза. Фотаэцюд М. АМЕЛЬЧАНКІ.

МУЗЕЙ КУРОРТАЛОГІІ

Гэта адзіны ў сваім родзе музей у нашай рэспубліцы. Ён створаны ў санаторыі Ждановічы. Разнастайныя экспанаты расказваюць аб тым, як зараджаліся і развіваліся курорты Беларусі.

13 мая 1921 года быў абнародаваны ленінскі дэкрэт. У ім гаварылася: «Дамы адпачынку арганізуюцца губпрафсаюзамі з мэтай прадастаўлення рабочым, служачым магчымасці аднавіць свае сілы і энергію на працягу атрымліваемага імі штогадовага водпуску ў найбольш спрыяльных і здаровых умовах».

Ждановічы і гомельскія дамы адпачынку на мяляўнічым беразе ракі Сож з'явіліся зачынальнікамі сучаснай шырока разгалінаванай сеткі беларускіх здраўніц. У вітрынах, на стэндах музея размешчаны матэрыялы аб Ждановічах, дзе цяпер знаходзіцца адзін з найбольш папулярных санаторыяў БССР, аб не менш папулярнай «Крыніцы» з яе лекавай мінеральнай вадой, аб санаторыях на Нарачы і ў Лётцах. Фатаграфіі, дыяграмы, дакументы расказваюць аб здраўніцах «Рось», «Орша», «Лясныя азёры», «Свіцязь», «Зялёны гай», «Пухавічы», «Беларусь» і многіх іншых.

С. ЯФІМАЎ.

◆ ПАСПРАБУЙЦЕ — СМАЧНА ◆

УЗБЕКСКАЯ КУХНЯ

ЧАЛОП

Для прыгатавання чалопу (халоднага супу з кіслым малаком) кіслае малако працэджваюць праз марлю і разводзяць халоднай гатаванай вадой да стану рэдкай смятаны. Дробна парэзанія свежыя агуркі, кіндзу, укроп, райхон, зялёную цыбулю перамешваюць, соляць, дадаюць молаты чорны або чырвоны перац, заліваюць разведзеным малаком. Перад падачай на стол суп ахалоджваюць або кладуць у талерку кавалачкі лёду.

На 1 літр кіслага малака—3 шклянкі вады, 2 агуркі, зялёная рознага па 10 г.

ПЛОУ ПА-БУХАРСКУ З РАЗЫНКАМІ

Рыс перабраць, заліць цёплай вадой. У кацёл з нагрэтым да з'яўлення дыму тлушчам ці алеем пакласці парэзаную саломкай моркву, цыбулю і смажыць 10—15 минут. Пасля гэтага заліць 3—4 шклянкамі вады, дадаць прамытыя разынькі, чырвоны молаты перац, гатаваць 5—7 минут.

Замочаны рыс прамыць некалькі разоў, пакласці ў кацёл, даліць вады, каб яна на 1 сантыметр пакрывала крупы. Выпарыць ваду на моцным агні, пасля чаго

агонь зменшыць. Рыс сабраць у катле горкай, зрабіць палачкай адтуліну і закрыць усё плоскай талеркай, а зверху міскай. Праз 25 минут плоў адкрыць, перамяшаць, выкласці на блюда.

На 1 кг рысу—250 г тлушчу або алею, 150 г разынак, 2—3 цыбуліны, 400 г морквы, чайную лыжку перцу, соль па смаку.

ГАРБУЗ ФАРШЫРАВАНЫ

У невялікага гарбуза зрэзаць верхушку, выняць насенне і плеўкі, пасаліць унутры, на дно пакласці кавалачкі курдычнага сала, дробна парэзаную цыбулю і райхон. Тлустую бараніну з цыбуляй, кропам, кіндзой прапусціць праз мясарубку, дадаць паўшклянкі вады, перамяшаць. Напоўніць гарбуз фаршам, зверху пакласці 2

памідоры, парэзанія кружкамі, закрыць зрэзанай верхушкай. Гарбуз паставіць запякацца ў духоўку. У гатовага гарбуза тупым канцом нажа аддзяліць мякаць ад скарынак, разрэзаць на 4 кавалкі і падаць на блюдзе.

ЯНЧМІШ

Ачышчаныя падсмажаныя арэхі, разынькі без костачак і сухары прапусціць 2 разы праз мясарубку, дадаць фруктовую эсенцыю, добра перамяшаць, зрабіць шарыкі велічыняй з грэцкі арэх, абваляць іх у цукровай пудры, пакласці ў вазу. Падаваць янчміш (шарыкі з арэхаў і разынак) да чаю.

На 200 г ачышчаных грэцкіх арэхаў — 250 г разынак, 50 г сухароў, 25 г цукровай пудры, 15 капель фруктовай эсенцыі.

СПОРТ

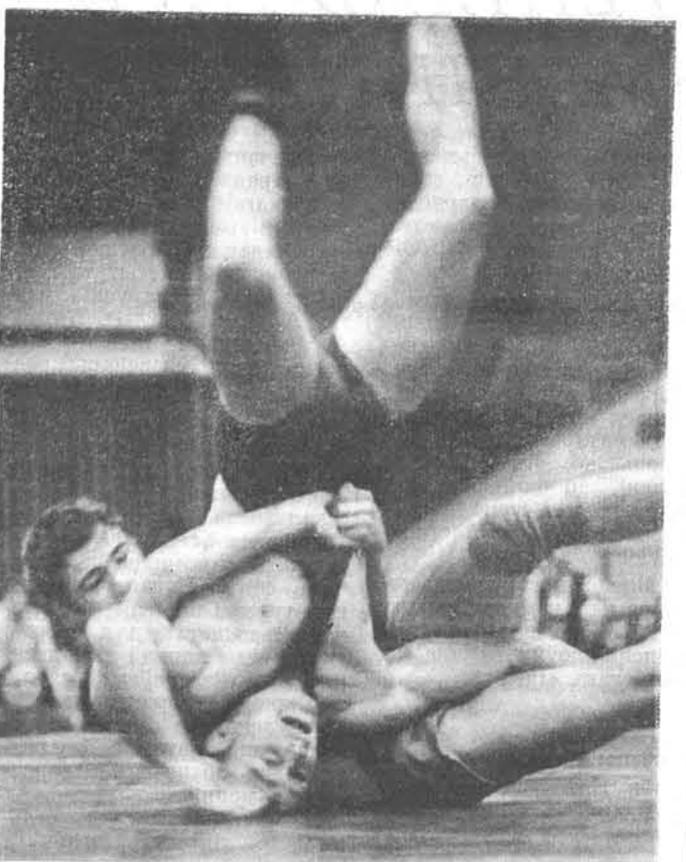
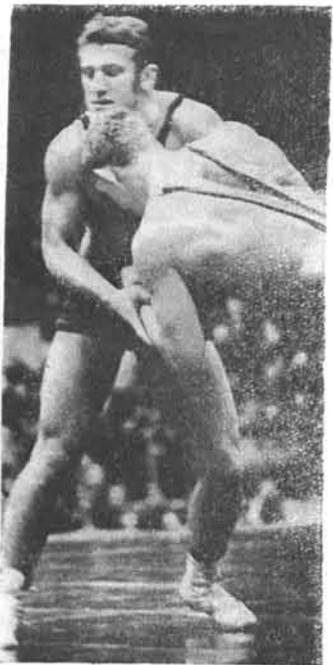
Міжнародны турнір барцоў вольнага стылю на прыз беларускага спартсмена Аляксандра Мядзведзя праводзіўся ў мінскім Палацы спорту сёлета другі раз. Гэта адзін з унікальных выпадкаў у гісторыі спорту — спаборніцтва ідуць на прыз барца, які яшчэ нават не пакінуў выступленні, зусім нядаўна ў сёмы раз стаў чэмпіёнам свету.

Адметнай рысай спаборніцтваў на прыз беларускага асілка з'яўляецца выступленне барцоў найбольш «дэфіцытных» вагавых катэгорый — першай і другой сярэдніх, паўцяжкай і цяжкай. На дыван мінскага Палацы спорту выйшлі атлеты ГДР, Кубы, Польшчы, Румыніі, Фінляндыі і СССР.

Прызы заваявалі (у парадку вагавых катэгорый): Гюнтэр Шпіндлер з ГДР, малады беларускі барэц Раман Рудэрман, пераможца мінулага года турніру беларускі атлет Сямён Лісафін. Сярод цяжкавагавагоў, а менавіта ў гэтай катэгорыі выступае Аляксандр Мядзведзь, перамогу атрымаў грузінскі спартсмен Нандары Мадэбадзе.

НА ЗДЫМКАХ: фінальныя сустрэчы барцоў. Злева — на дыване Р. РУДЭРМАН і П. СУРЫКАЎ (СССР), справа — Г. ШПІНДЛЕР (ГДР) і Я. ВІПЕРЧЫК (Польшча).

Фота А. ГЛІНСКАГА.

ГУМАР

Перад домам старога дрывасека спыняецца раскошная машына. З яе выходзіць выдатна апрануты малады чалавек і накіроўваецца да дома.

— Бацька, — звяртаецца малады чалавек да старога, які выйшаў пасустрэч, — няўжо ты не пазнаеш мяне? Гэта я, твой сын, якога ты дзесяць год назад паслаў за тытунам у горад. Я застаўся там, знайшоў добрую работу, выгадна ажніўся. У мяне свой дом, машына. Што ты на гэта скажаш?

— А дзе ж тытуны?

— Доктар, калі позна ўначы я пішу вершы, то да раніцы ўжо не магу заснуць.

— А вы паспрабуйце прачытаць тое, што напісалі.

— Уявіце сабе, мой сябра выйграў сто тысяч крон на латарэйнаму білету. І гэта праз тыдзень пасля вяселля.

— Небарака, Яму ніколі не шанцавала.

Вова складае казку: — А цяпер я цябе з'ем! — сказаў воіт парасяці. А парася адказала: «Не еш мяне, я сырое».

Вядомы зарубежны кінартыст і рэжысёр дае турыстам параду, як трэба пераходзіць вуліцу, не падвяргаючы небяспекі сваё жыццё:

«У Італіі пераходзіць вуліцу над руку з якой-небудзь бландзінкай. У Англіі пры пераходзе вядзіце на навадку сабаку. У ЗША глядзіце, каб вас суправаджала не менш трох дзяцей. У ФРГ, пераходзячы вуліцу, майце на сабе генеральскі мундзір. А ў Францыі, калі вам дарагое жыццё, наогул не пераходзіць вуліцу».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі, Заіт. № 1396.